

Södertörns högskola

Litteraturvetenskap med genusinriktning

Simone de Beauvoir och moderskap

En personlig genealogisk läsning av *En familjeflickas memoarer* och *Det andra könet*

Monika Wehlin

C-uppsats

Handledare: Ebba Witt-Brattström

VT 2004

Innehållsförteckning

1. Inledning	1-2
1.1 Syfte, metod	2-4
Texten Beauvoir och moderskap	
Personlig genealogi	
1.2 Simone de Beauvoir och kvinnosynen i <i>Det andra könet</i>	4-7
Kvinnors situation i stället för kön och genus	
Kritik mot androcentrismen i antropologin	
Mer än Sartres existentialism	
1.3 Vad är moderskap?	7-12
Myten om ”den riktiga kvinnan”	
Patriarkalt moderskap	
Moderskapsinstitutionen	
Modrande och praxis	
2. <i>En familjeflickas memoarer och Det andra könet</i>	12-13
2.1 I mammas universum	13-18
Guds lydiga spegelbild	
Vara naturlig och spela rollen	
2.2 Existentiella utbrytningar	18-24
Begränsningar och möjligheter	
Zazas död	
2.3 Den nedtystade moderskroppen	24-30
Bortom fallos	
Kontrollinstansen	
2.4 I Sartres universum	30-36
Ordningen	
Permanent outsider	
2.5 Vision om frihet	36-40
Jagskapande	
Ömsesidiga rörelser	
3. Sammanfattning	41
4. Slutord	41-42
5. Källor	43-44

ABSTRACT

This paper focuses on the subject of Simone de Beauvoir and how she creates her view of motherhood. With help from Toril Moi's method – which she calls *personal genealogy* – as a standpoint I have read Beauvoir's autobiography *Memoirs of a Dutiful Daughter* with and against her essay about women, *The Second Sex*.

The genealogy tries to understand the term 'making' and the idea of production or construction and the personal genealogy sees the subject – the person – as an extraordinarily complex effect of a whole network of different discourses or determinants. In order to be able to understand Beauvoir's view on motherhood I have read her philosophy with and against the feminist philosopher Ulla M. Holm's and the radical feminist Adrienne Richs' theories about mothering and the institution of motherhood.

In Beauvoir's other works I have also found keys to the patriarchal motherhood she writes about in *The Second Sex*. A motherhood she in her individual life dissociates herself from, and through which she creates her own self, when she ten years after *The second Sex* publishes the first volume in her autobiography. With help from Julia Kristeva's theory about the abject my study also shows that the "motherhood as slavery" that she runs away from has made engraving marks in her own body.

1. Inledning

Vem som helst kan vara en mor, ett ostron kan vara en mor, det svåra är att vara en person.

(Charlotte Perkins Gilman)

Han gapade och grymtade, fick den sökande munnen full, tystnade och började suga. Sedan öppnade han ögonen och såg sin mamma för första gången, en utmattad men jublande kvinna, förändrad för alltid.

(Dagens Nyheter, 031204)

En kvinnas egenskap att vara mor samt att föda och vårda barn.

(Moderskap, enligt Nationalencyklopedin)

Elisabet, du äger nästan allting i din utrustning, som kvinna och som konstnär, men du saknar moderlighet.

(ur *Persona* av Ingmar Bergman)

Beskrivningarna av moderskap varierar. Men det finns en stark föreställning om vad ”en riktig mamma” är, som ofta överskuggar alla andra.

I den här uppsaten ska jag undersöka moderskapet utifrån den moderna feminismens urtext och författarens självbiografi om sin uppväxt. I *Det andra könet* från 1949 skriver Simone de Beauvoir att: ”Hela kvinnans organism är anpassad till och styrd av förslavandet under moderskapet”,¹ vilket beror på det biologiska öde som är kvinnans lott. Många har kritiserat henne för det. En del för att hon själv inte under sitt liv föder några barn, andra för att hon har en androcentrisk syn på kvinnans biologi eller för att hennes tes; ”Man föds inte till kvinna, man blir det” inte stämmer utifrån dagens kunskaper.² Simone de Beauvoir fick aldrig några egna barn, hon bestämde sig tidigt för att äktenskap och moderskap inte var något för henne. Men hon var själv ett barn till en mor och den relationen beskriver hon utförligt i *En familjeflickas memoarer*, 1958. Den existensfilosofiska texten om kvinnor i Beauvoirs nästan tusensidiga essä om kvinnor och självbiografen är min utgångspunkt. Förutom *En familjeflickas memoarer*, 1958 ingår i självbiografen även *De bästa åren*, 1960, *Världen öppnas/Världens gång*, 1963 och *Allt som allt*, 1972. Den första delen av självbiografen börjar hon vid sitt första minne – hur hon föds in i en adlig familj i Paris i början av 1900-talet – och slutar när hon är 21 år. Genom att läsa de texterna och andra texter av och om henne

¹ Beauvoir, Simone, *Det andra könet* (Stockholm, 2002), s. 56.

² Robert, Rigmor, Uvnäs Moberg, Kerstin, *HON & HAN Födda olika* (Stockholm, 1994), s. 167.

uppstår den text jag kallar ”Simone de Beauvoir och moderskap”. Utifrån den närmar jag mig frågan: Vad är moderskap?

1:1 Syfte, metod

Texten Beauvoir som moderskap

Hur kommer det sig att Simone de Beauvoir 1949, när kvinnor trängs tillbaka till hemmet och moderskap sägs vara deras främsta uppgift, publicerar en stor existensfilosofisk essä där hon kritiskt dissekerar moderskapet som ett biologiskt öde och en kulturell skapelse av män för att förtrycka kvinnor? Vad är det som gör att hon när hon är 38 år och har bestämt sig för att börja skriva sin självbiografi, inser att hon först måste skriva om kvinnors villkor, fast hon innan dess aldrig reflekterat över att könet skulle ha begränsat hennes möjligheter?

Svaren på dessa frågor och andra av individuell karaktär kan ge *ett* svar på hur Simone de Beauvoirs syn på moderskap skapas. Normativa kvinno-kollektiva villkor och de patriarkala samhällsstrukturernas utformning i den tid och på den plats där hon föds och skapas till kvinna ger en vidare förståelse. Vid en korsläsning av hennes självbiografiska verk *En familjeflickas memoarer* (första boken av fyra i hennes självbiografi) och *Det andra könet* kan jag urskilja en diskurs och/eller en text om Simone de Beauvoir och moderskap, som rör sig mellan en subjektiv och en kulturell-social-historisk nivå. Till dessa grundtexter tillkommer även biografiska berättelser, intervjuer och andra texter av och om henne, vilka hjälper till att förstå hur hennes moderskapssyn växer fram och det är syftet med min undersökning.

Personlig genealogi

I *Det andra könet* beskriver Beauvoir hur kroppen är ett villkor för att förstå vad en kvinna är, men den räcker inte ensam som förklaring. Den personliga och kollektiva situationen – den levda erfarenheten – tillsammans med den historiska situationen är andra villkor som har betydelse för att få vetskap. I *En familjeflickas memoarer* sätter hon sig själv i blyxtbelysning och visar hur hennes eget liv skapas under dessa villkor. När det gäller moderskap ger dessa två böcker tillsammans en möjlighet att se hur villkoren skapar hennes individuella situation och vad moderskap inneburit för kvinnor som kollektiv.

I hennes essä om kvinnor är undersökningsmetoden av fenomenologisk karaktär, dvs hon utforskar kvinnor som ett fenomen. De grundläggande frågeställningarna är; Finns kvinnor? och Vad är det som utmärker dem? Hon kommer fram till att det mest karakteristiska för kvinnor är att de utgör det andra/objektet i förhållande till män som representerar det

första/subjektet. Beauvoirs studie betraktar kvinnor ur en rad olika synvinklar. Förutom de sociologiska villkoren för kvinnor analyserar hon även kvinnors situation ur biologiska-, historiska-, psykoanalytiska och litterära perspektiv.

Moderskap tar en stor plats i sökandet efter vad som definierar kvinnor i *Det andra könet*. Hon visar hur det begränsar kvinnor både individuellt och samhälleligt, men även hur produktionen av vetenskapliga och mytologiska föreställningar utgör det universum och den förståelseram som kvinnor finns inom – de förklaringar som världen omkring återspeglar till kvinnor om vad de är. I självbiografien beskriver hon sin egen födelse, hur hennes mors situation blir en del av den uppväxande Simones och på vilka sätt relationen till modern utgör hennes villkor. Såväl franska, amerikanska och brittiska feministiska läsningar av Beauvoir under 1970-, och 1980-talet har kritiserat henne för att ha en fientlig inställning till kvinnors biologiska villkor³ och senare psykoanalytiska tolkningar av hennes verk menar att det kan bero på hennes ambivalenta förhållande till modern.⁴ Andra läsningar, bl a litteraturvetenskapliga⁵, filosofiska⁶ och sociologiska⁷ från 1990-talet och framåt delar den tidigare feministiska kritiken, men vänder sig mot förenklingar och reduktionism i analyserna. De hävdar att den tidigare receptionen missar viktiga delar i Beauvoirs tänkande, där de finner nya vägar för feminismen. Min läsning utgår från det senare dubbla perspektivet.

Jag placerar Beauvoirs subjektivitet – i form av de texter jag valt – i fokus för en undersökning där subjektet Beauvoir, som det tar gestalt i *En familjeflickas memoarer* sammanfaller med texten i *Det andra könet*. Subjektiviteten Beauvoir i självbiografien, både som förmedlad kropp och villkor förutsätter analyserna i studien om kvinnor. På samma sätt förutsätter hennes relation till sin mor analyserna av moderskap. I min analystext, som jag kallar ”Simone de Beauvoir och moderskap” finns en specifik infrastruktur av moderskap, som producerar eller konstruerar betydelse. Genom att undersöka den parallellt med hennes personliga situation och de val hon gör i sitt liv, menar jag att hennes analyser av moderskap växer fram – liv och text befruktar varandra.

Litteraturvetaren Toril Moi skapar begreppet ”personlig genealogi” för sin studie *Simone de Beauvoir. Hur man skapar en kvinnlig intellektuell*. Hon beskriver metoden på följande sätt: ”Genealogin [...] försöker [...] förstå begrepp som tillblivelse eller produktion, och den

³ Moi, Toril, *Simone de Beauvoir. Hur man skapar en kvinnlig intellektuell* (Stockholm, 1996), s. 103-128.

⁴ Ibid.

⁵ Ibid.

⁶ Lundgren-Gothlin, Eva, *Kön och Existens. Studier i Simone de Beauvoirs Le Deuxième Sexe* (Göteborg, 1991).

⁷ Delphy, Christine, Rodgers, Catherine, ”Det andra könet var inte tillräckligt radikal” *Kvinnovetenskaplig Tidskrift*, 2000:3, s. 84-96.

studerar hur sociala fenomen uppstår som resultat av ett ytterst komplicerat spel mellan olika krafter”.⁸ En personlig genealogi innebär att subjektet blir föremål för en genealogisk granskning. Subjektet betraktas i sin tur som ett ”decentrerat nätverk av olika diskurser”.⁹

Moi menar:

Den som ägnar sig åt personlig genealogi är därför lika intresserad av materiella - institutionella, sociala, ekonomiska - faktorer som av psykiska och intellektuella ämnen: för henne är subjektivitet ett fenomen vilket bäst kan analyseras som resultatet av att olika diskurser korsar varandra.¹⁰

Moi säger vidare att det inte går att förstå subjektet ”utan att förstå effekterna av de institutioner som skapat henne”¹¹ och att gränserna mellan det personliga och det offentliga ständigt glider över i varandra.

Med hjälp av personlig genealogi ska jag undersöka hur institutionen moderskap skapas genom subjektet Simone de Beauvoir. Moi använder begreppet överdeterminering – och hänvisar till Freuds *Drömydning* – för att beskriva människans motsägelsefulla och dynamiska psyke, vilket påverkas från flera olika håll, ”ofta från ett nätverk av faktorer”.¹² Jag utgår från Moïs resonemang och tolkar i min läsning moderskap som ett överdeterminerat textelement hos Beauvoir.

1.2 Simone de Beauvoir och kvinnosynen i *Det andra könet*

Simone de Beauvoirs kvinnosyn under 1940-1950-talen – då hon skriver *Det andra könet* och *En familjeflickas memoarer* – har sin grund i en etisk filosofi som hon börjar formulera redan 1944 i *Pyrrhus et Cinéas*. Den filosofins utveckling utmynnar i essän om kvinnor 1949 och ligger till grund även för hennes syn på sig själv i självbiografin 1958.

Kvinnans situation i stället för kön och genus

Beauvoirs tusensidiga bok ”slog ner som en bomb” skriver idéhistorikern Eva Lundgren-Gothlin i förordet till *Det andra könet*, som för första gången kom i en komplett svensk översättning (av Åsa Moberg och Adam Inczedy-Gombos i samarbete med Eva Gothlin)

⁸ Moi, 1996, s. 28.

⁹ Ibid., s. 29.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid.

¹² Ibid., s. 28.

2002. I boken riktar hon kritik mot samtida ideal som ser att kvinnans viktigaste uppgift är den som maka och mor. I stället pekar hon på de förtryckande effekterna av äktenskap och moderskap under en patriarkal ideologi och hur samhället begränsar kvinnors möjligheter. Genom en studie i två delar, analyserar hon myter och fakta å ena sidan och den levda erfarenheten å andra sidan för att undersöka vad en kvinna är. Hennes bevingade ord, ”Man föds inte till kvinna, man blir det” är ett svar på den frågan och står sen 1960-talet i centrum för den feministiska debatten kring kön (kropp) som essens och genus som social konstruktion. Distinktionen mellan kön och genus har under de senaste åren kritiserats för sitt oproblematiske förhållningsätt till kön. Kritikerna hävdar att även kön kan förstås som ett socialt och historiskt fenomen. Toril Moi menar - som ett svar på den kritiken - att *Det andra könet* kan läsas på det viset och att Beauvoir erbjuder den förståelse av kön som sägs saknas. Enligt Beauvoir finns inte svaret på vad en kvinna är i könet/kroppen, som ett naturligt och biologiskt faktum. Hennes teoretiska utgångspunkt för att ta sig an frågan kontextualiserar den individuella kvinnokroppen och placerar den i en situation av levd erfarenhet (min anm t ex en heterosexuell medelklass mamma i Sverige 2004), vilket enligt Moi varken kan karakteriseras som kön eller genus. I Beauvoirs analys av feminina myter ser Moi en motsvarighet till vår tids genusstereotyper eller genusnormer.¹³

Kritik mot androcentrismen i antropologin

Många kritiska röster har allt sedan 1970-talet och framåt vänt sig mot Beauvoir för att hon inte tillräckligt uppskattar moderskapet, utan faller in i, som Anita Goldman uttrycker det: ”ett manligt synsätt” när det gäller kvinnors biologi. I sin recension av nyöversättningen av *Det andra könet* 2002 framställer hon Beauvoir som ”otidsenlig och begränsad” och menar att hon ”beskriver människan som avskild från naturen”.¹⁴ Författaren Yrsa Stenius känner att Beauvoir har lurat henne på den egna kvinnligheten, som hon 25 år efter sin första läsning av *Det andra könet* inser att hon inte utvecklat. I sin bok *Makten och kvinnligheten* säger sig Stenius ”dissekera Simone de Beauvoir [...] med djuppsykologiska argument”.¹⁵

Min tolkning är dock att det mest förbjudna som fanns i Beauvoirs liv var att vidkännas moderskänslor eller genuint kvinnliga behov av det slag hon hade gjort rent hus med redan som ung. Jag tror att Beauvoir levde hårt

¹³ Moi, Toril, ”Vad är en kvinna?”, *Res Publica*, 1997:1-2, s. 71-158.

¹⁴ Goldman, Anita, ”Simone i det öde landet. ANITA GOLDMAN läser *Det andra könet* – trettio år efteråt”, *Aftonbladet*, 020506.

¹⁵ Stenius, Yrsa, *Makten och kvinnligheten* (Stockholm, 1999), s. 173.

ideologiserat på en livslögn, att familj och barn inte var för henne.¹⁶

Kritiken pekar på en motstridighet i Beauvoirs tänkande som i övrigt genomskådar och beskriver hur den patriarkala ideologin från födseln skapar kvinnan till en avvikare/den andra, som inte lever upp till den manliga normen som utgör måttet för den mänskliga existensen. Men när det kommer till frågan om moderskap – som i sin biologiska form är ett kroppsligt fenomen – förvandlas Beauvoirs blick. Hennes tänkande och metaforik blir grumlig och gör gemensam sak med tidens vetenskapliga syn, som såg kvinnors kroppsliga funktioner som ett handikapp. 1976 förtydligar Beauvoir sin analys i en intervju. Hon menar att det är ”inte på grund av vår natur (min anm: som vissa karaktärsdrag kan sägas vara kvinnliga) utan på grund av våra levnadsvillkor. [...] Man får inte tro att kvinnokroppen ger en ny syn på världen”.¹⁷

Mer än Sartres existentialism

Det andra könet ska, enligt Lundgren-Gothlin, inte bara läsas som en litteratur-, och sociologisk studie över kvinnors villkor, ”utan också som ett självständigt filosofiskt verk”.¹⁸ Ur ett filosofiskt perspektiv argumenterar Beauvoir för kvinnors möjlighet till frihet och vad/vilka situationer som begränsar den i samhället. Hon är inte intresserad av att uppvärdera könsdifferentieringen, utan framhåller i slutet av boken i stället ett samhälle bortom könsskillnaden. Friheten är viktigare än kvinnoidentiteten, eller som Nina Björk avslutar sin recension av *Det andra könet* från 2002; ”ordet ’är’ är sekundärt jämfört med ordet ’gör’”.¹⁹

Flera feminist-filosofiska läsningar av Beauvoirs verk som gjorts av bl a Kristana Arp, Ursula Tidd och Julie K. Ward är eniga med Lundgren-Gothlins analys, att *Det andra könet* ”inte bara avspeglade Sartres filosofi”.²⁰ Beauvoir skiljer sig tidigt i sin filosofiska utveckling från Sartre när det gäller frihet, menar Lundgren-Gothlin. I *Kön och Existens. Studier i Simone de Beauvoirs Le Deuxième Sexe* påpekar hon att för Beauvoir ser möjligheten till frihet olika ut för män och kvinnor och de beror på de olika situationer som de är placerade i. Situationen är skapad av samhället och upprätthålls av lagar, seder och institutioner och denna

¹⁶ Ibid., s. 159.

¹⁷ Moi, 1996, s. 275.

¹⁸ Beauvoir, Simone, *Det andra könet* (Stockholm, 2002), s. 10.

¹⁹ Björk, Nina, ”Den fria kvinnan är ännu inte född”, *Dagens Nyheter*, 020506.

situation påverkar kvinnors medvetande, uppträdande och tänkesätt. Varje människa lever samtidigt i sin individuella situation. Kroppen är en situation och hur den levs beror på den historiska och samhällsliga situationen som helhet, men också av de val den enskilda människan gör. Beauvoir har till skillnad från Sartre inte en individualistisk frihetssyn. Hon gör en distinktion mellan den frihet som samhället erbjuder och den individuella friheten, där de två nivåerna samverkar och gör att kvinnors och mäns möjlighet till frihet är olika. Jag riktar min uppmärksamhet mot hur moderskapet skildras i Beauvoirs verk, både som en institution i samhället och som en individuell situation som hon som kvinna skapas utifrån.

1:3 Vad är moderskap?

När Simone de Beauvoir är elva år och otillfredsställd med sin tidigare trovisshet om guds inblandning i alla jordiska skeenden, får hon av sin kusin Madeleine veta hur barn föds. Hon grubblar över hur barnet blir till i moderns mage och tillsammans med kusinen och systemen Hélène hänger de sig åt ”diskussionsorgier”.²¹

Jag kan inte minnas att jag grubblat över fenomen som grossess och nedkomst, inte heller att jag räknade med något dylikt i framtiden för egen del. Jag var motståndare till giftermål och moderskap och förmodligen hade jag en känsla av att detta inte angick mig.²²

Vad är det Simone de Beauvoir redan före puberteten tar avstånd från? Innan hennes egen kroppsliga utveckling ens tagit det första steget för att moderskap i biologisk mening ska kunna bli möjligt tycks hon klar över att det inte är något för henne.

”Det är genom moderskapet kvinnan fullbordar sitt fysiologiska öde. Det är hennes naturliga kallelse eftersom hela hennes organism är intriktad mot artens fortbestånd. Men som vi redan påpekat är det mänskliga samhället aldrig utelämnat åt naturen.”²³ Så beskriver hon kvinnans situation som moder i *Det andra könet*. En situation som tar sin början i barndomen där leken med dockan övergår i den pubertala flickans kroppsliga fenomen, allt i väntan på det som komma skall. Men den unga flickan kan känna sig hotad i sin subjektivitet av att upplåta sin kropp till ett barn eller så kan hon som den unga Simone välja bort situationen som moder för egen del. Vad är det Simone väljer bort och varför?

²⁰ Beauvoir, 2002, s. 10.

²¹ Beauvoir, Simone, *En familjeflickas memoarer* (Stockholm, 1979), s. 82.

²² *Ibid.*, s. 83.

²³ Beauvoir, 2002, s. 577.

Myten om ”den riktiga kvinnan”

Erfarenheten som moder är en situation som Beauvoir ägnar ett kapitel åt i *Det andra könet*. Situationen ses som kvinnans villkor, det ”universum hon är instängd i”,²⁴ dvs den plats, den tid och den kulturs ideologiska föreställningar hon föds in i. Den biologiska utgångspunkten/kroppen är det ”öde” eller den gemensamma grund som alla kvinnor måste ta hänsyn till i utformandet av sin individuella subjektivitet. I moderskapet ger kvinnan ”upp sig själv till förmån för arten, som kräver denna självuppgivelse”.²⁵ Men Beauvoir är noga med att påpeka att samhället inte är någon art utan att kvinnans kropp måste underordna sig de lagar och tabun som återspeglas i samhället. Det är i det sammanhanget som individen blir medveten och förverkligar sig som subjekt, ”fysiologin kan inte lägga grunden för värden, det är snarare så att det biologiskt givna förses med de värden som de existerande tilldelar det”.²⁶ Kroppen räcker alltså inte för att definiera vad ett moderskap är. Myterna om moderskapet hjälper till i skapandet av kvinnors villkor och projiceras förutom i samhällets värden även i dess institutioner. Enligt Beauvoir är det medeltidens bild av kvinnan som passar mannen allra bäst, ”Kristi moders ansikte omges av en gloria. Hon blir motsatsen till synderskan Eva”.²⁷ Kvinnan blir fruktad i egenskap av moder, hon upphöjs men måste underkuvas, vilket sker genom att Maria knäböjer för sonen.

Moderskapet ger ingen makt utan hon förslavas under den naturliga funktionen och det är så hon kommer att bli älskad och respekterad, den ”riktiga kvinnan”,²⁸ hon som går med på att hon är detsamma som en mytisk symbol, något skapat – den andra. ”Till och med en generös mor som uppriktigt vill sin dotters bästa anser som regel att det är säkrast att göra henne till ’en riktig kvinna’, eftersom detta är det enklaste sättet för henne att bli accepterad i samhället.”²⁹ Så beskriver Beauvoir det ”barnsliga universum”³⁰ i vilket flickan identifierar sig med och imiterar modern. ”Den lilla flickan konstaterar att värden av barn ankommer på modern, man lär henne det, berättelser hon hört, böcker hon läst, hela hennes begränsade erfarenhet bekräftar det.”³¹ Beauvoir menar att den lilla flickans situation är präglad av att hon

²⁴ Beauvoir, 2002, s. 321.

²⁵ Ibid., s. 58.

²⁶ Ibid., s. 71.

²⁷ Ibid., s. 225.

²⁸ Ibid., s. 315.

²⁹ Ibid., s. 337.

³⁰ Ibid., 338.

³¹ Ibid., s. 339.

ska bli hustru, mor och mormor - ”hon är tolv år och hennes historia är redan skriven i stjärnorna.”³²

När Beauvoir beskriver sitt eget förhållande till sin mor i *En familjeflickas memoarer*, skriven tio år efter hennes essä om kvinnors villkor, blir de analyser hon gör i *Det andra könet* en förutsättning för min läsning av självbiografin. Hennes egen levda erfarenhet knyts ihop med teorierna och skapar en textualitet av både individualitet och ”universum”.

Simones barndom var starkt präglad av moderns kristna tro och hon upplever inte att någon i hennes omgivning är lika nitiskt praktiserande som den egna modern – hon kontrollerar allt dottern gör. I moderns uppfostran ingår en stark övertygelse om att ”moderskapet var kvinnans skönaste roll”³³ och Simone som under sin tidiga barndom lever ”i ett slags symbios”³⁴ med modern, låter sig formas av modern som inpräntar plikt känsla, självförglömmelse och självutplåning i henne. Samtidigt tycker sig Simone redan när hon är fem år, se igenom ”de vuxnas komedier”³⁵ och i samband med konfirmationen tvivlar hon inte bara på gud utan hon gör även motstånd mot moderns auktoritet genom att tita om att hon ville något annat än att följa den utstakade kvinnoväg som modern predikar. Simones levda erfarenhet gör tidigt uppror mot ”ödets” bestämning, samtidigt som hon breddar ”universum” och förbiser moderskapet som en del i sitt kvinnoblivande.

Patriarkaliskt moderskap

Enligt *Världen öppnas* (tredje boken i självbiografin) väcktes idén om att skriva om kvinnors villkor när Beauvoir insåg hur påverkad hon var av patriarkalisk ideologi: ”världen var maskulin, min barndom närd av myter som männen uppfunnit, och jag hade inte alls reagerat på samma vis som jag skulle ha gjort om jag varit pojke”.³⁶

Myterna om kvinnan är en del av patriarkalisk ideologi: ”det innebär att påtvinga henne ett kategoriskt krav på hurdan hon ska vara”.³⁷ Handlingar av individskapande som utförs på det sättet blir en del av en tvångsstruktur, vilket skiljer sig från fria handlingar. Det är inte handlingen – t ex att föda barn – i sig som är förtryckande utan de betydelser och värden den ges i samhällets institutioner – t ex genom myterna kring moderskapet. Den mytologiska

³² Beauvoir, 2002, s. 355.

³³ Beauvoir, 1979, s. 100.

³⁴ Ibid., s. 39.

³⁵ Ibid., s. 100.

³⁶ Beauvoir, Simone, *Världen öppnas* (Stockholm, 1986), s. 134.

³⁷ Beauvoir, 2002, s. 309.

kvinnlighet, som Beauvoir beskriver, kallar Toril Moi för en patriarkal kvinnlighet: ”något annat än de mer positiva uppfattningar om kvinnligheten som utarbetats inom feministisk teori efter 1970-talet”.³⁸ Att föda och vårda barn blir genom en sådan tvångsstruktur ett patriarkalt moderskap, som hindrar kvinnor från att utvecklas till fria individer.

Moderskapsinstitution

Adrienne Rich gör i *Av kvinna född. Moderskap som erfarenhet och institution* – 30 år efter Beauvoirs essä om kvinnor – en studie av moderskapet där hon urskiljer två betydelser av moderskapsbegreppet: ”En kvinnas *potentiella* förhållande till fortplantning och barn samt den *institution* som strävar efter att försäkra sig om att denna potential – liksom alla kvinnor – skall förbli under manlig kontroll.”³⁹ Richs grundsyn på moderskapets två bärande principer överensstämmer med Beauvoirs tankemodell där kroppens (”den biologiska utgångspunkten”) betydelse skapas i en situation. Begreppet situation utmärker kroppens kontext, i vilken mening skapas och där samhället och dess institutioner står för en del av meningsproduktionen.

Moderskapets institutionen skapar, enligt Rich, klyftan mellan privatlivet och det offentliga livet – den har ”förstenat mänskliga val och möjligheter”.⁴⁰ Likt Beauvoir poängterar hon att moderskapsinstitutionen inte är ”verkligheten” men påpekar att den ”har utformat våra livsbetingelser”⁴¹. Parallellt med berättelsen om sin egen erfarenhet som mor analyserar Rich institutionerna för moderskap och heterosexualiteten, som nödvändigheter för det patriarkala systemets⁴² överlevnad: ”Därför måste de betraktas som axiom, som ’naturliga’ och får inte ifrågasättas”.⁴³ Rich invänder mot institutionens naturliggörande av moderskapet och menar att ”bli mor” är en förvärvad kunskap som lärs in och inte har något med instinktiv kunskap att göra.⁴⁴

Modrande och praxis

Beauvoir menar i *Det andra könet* att handlingen; att göra är viktigare än att vara (essensen) när det gäller frågan om vad en kvinna är. Den feministiska filosofen Ulla M. Holm myntar

³⁸ Moi, 1996.

³⁹ Rich, Adrienne, *Av kvinna född. Moderskap som erfarenhet och institution* (Stockholm, 1980), s. 10-11.

⁴⁰ *Ibid.*, s. 11.

⁴¹ *Ibid.*, s. 36.

⁴² Richs definition: Patriarkatet betyder fadersmakt. Det är ett familjesocialt, ideologiskt, politiskt system där män genom tvång, påtryckningar, ritual, tradition, lag, språk, sed, etikett, utbildning och arbetsfördelning avgör vilka roller kvinnor ska spela, och där kvinnorna kommer i andra hand i relationen till männen. (s. 48-49).

⁴³ *Ibid.*, s. 37.

i *Modrande & praxis* begreppet ”modrande” som det som görs när någon tar hand om ett barn. Hon skiljer modrandet från det biologiska moderskapet och menar att det förra är något som tränats och man tränar sig i: ”Att ’modrande’ är en substantivering av ett verb gör dock gällande att förknippningen mindre är med ett tillstånd än med en aktivitet. Andra substantivet i titeln antyder att detta tills vidare obestämda modrande är knutet till något i stil med vedertaget skick eller bruk”.⁴⁵ Det låter som när Beauvoir gör en avgörande distinktion när det gäller moderskapet i kapitlet om kvinnors biologiska ”öde”. Beauvoir hänvisar till att samhällets ”seder kan inte härledas ur biologin, individer är aldrig utelämnade åt sin natur, utan lyder under den andra natur som utgörs av seder och bruk”.⁴⁶ Holm avvisar som Beauvoir ”modersinstinkten”⁴⁷ och menar som sin föregångare att moderns situation som helhet och hennes sätt att anta den bestämmer moderns hållning till barnet. I helheten ingår förhållandet till barnets far, till sitt förflutna, till det hon gör, till sig själv.⁴⁸

Ulla M. Holm ser modrande som en social praktik av mellanmänniskt handlande och menar med ” ’moderskapsrelationen’ inte den upphovsliga utan den omhändertagande och då primärt i den form som traditionellt har associerats med moderns, inte med faderns”.⁴⁹ Bortsett från havandeskap och framfödande kan ”det mesta av moderskap göras av andra än den biologiska mamman, dessa andra kan vara män”⁵⁰. Begreppet moder betyder: att svara på, att bry sig om på bestämda sätt, att hysa speciell omsorg om, att vara uppmärksam gentemot, att omärkligt hjälpa till självhjälp, att ansvara för osv.⁵¹

I lilla Simonas fall var ansvaret för moderskapsrelationen delad på två kvinnor, vilket Holm påpekar var vanligt i den borgerliga familjen ”för inte så länge sedan”.⁵² ”Det var Louise jag hade att tacka för min dagliga trygghet [...] Hennes närvaro var för mig lika nödvändig och föreföll mig lika naturlig som att jag hade fast mark under fötterna”,⁵³ skriver Beauvoir i *En familjeflickas memoarer* om barnflickan som Simone tror ”existerade uteslutande [...] för att se till min syster och mig”.⁵⁴ I Simonas ögon fungerar modern mer som en ”uppföstrarinna”⁵⁵ och ur den lilla dotterns perspektiv är hon ”mera fjärran och mer nyckfull, ingav mig en

⁴⁴ Rich, s. 10.

⁴⁵ Holm, Ulla M., *Modrande och praxis* (Göteborg, 1993), s. 16.

⁴⁶ Beauvoir, 2002, s. 71.

⁴⁷ Ibid., s. 607.

⁴⁸ Ibid., s. 620.

⁴⁹ Holm, s. 103.

⁵⁰ Ibid., s. 127.

⁵¹ Ibid., s. 139.

⁵² Ibid., s. 153.

⁵³ Beauvoir, 1979, s. 5-6.

⁵⁴ Ibid., s. 5.

⁵⁵ Ibid., s. 37.

känsla av förälskelse [...] Hennes leende var nödvändigt för mig”.⁵⁶ För barnet Simone var deras viktigaste gemensamma funktion att ”livnära”⁵⁷. Modern var den som hade en allomfattande makt. ”[J]ag gjorde knappast någon skillnad mellan hennes blick och guds”.⁵⁸ Samtidigt beskriver Beauvoir hur hon tidigt går på tvärs och hennes far brukade säga ”den här flickan är oanpasslig”.⁵⁹

2. *En familjeflickas memoarer och Det andra könet*

När Simone de Beauvoir efter andra världskrigets slut 1945 beslutar sig för att skriva om sitt liv ställer hon sig frågan vad det betytt för henne att vara kvinna.⁶⁰ Svaret ger hon i *Det andra könet*, vilken kräver två års studier – och omväg till självbiografin – av de gemensamma villkor (den levda kroppen) som kvinnor delar och som är grunden för utvecklandet av varje individuellt kvinnligt subjekt. Nio år efter publiceringen av verket om kvinnor 1958 blir hennes intention att göra sitt eget liv till en berättelse verklighet i samband med att *En familjeflickas memoarer* ges ut. I självbiografin beskriver hon hur hon föds 1908 och uppfostras i en fransk, katolsk och adlig familj. I närgångna inblickar får läsaren följa hur den situation som hon föds in i, är grundläggande för att hon blir den 21-åriga kvinna, som den yngsta studenten 1929 – bland de nio första kvinnorna i det franska utbildningssystemet - tar en agrégationsexamen i filosofi som kurstvåa efter Jean-Paul Sartre, som är etta.⁶¹

I och med det självbiografiska skrivandet tar Simone de Beauvoir steget från den levda kroppen som en gemensam utgångspunkt för kvinnor, till att beskriva sitt liv – den specifika kvinna hon blir fram till 21 års ålder. Ulrika Björk menar att ”perspektivet har förskjutits från ’den levda kroppen’ som förståelsehorisont till vad man kunde kalla ’det levda livet’. Och på samma sätt som det senare förutsätter kroppslighet, förutsätter Simone de Beauvoirs självbiografi analyserna i *Det andra könet*.”⁶²

Ebba Witt-Brattström skriver i en recension av Deirdre Bairs biografi om Simone de Beauvoir 1992: ”För henne var liv och verk ett och hon krävde respekt för det.”⁶³ Ett faktum

⁵⁶ Beauvoir, 1979, s. 6.

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Ibid., s. 37.

⁵⁹ Ibid., s. 13.

⁶⁰ Beauvoir, Simone, *Världen öppnas* (Stockholm, 1986), s. 252.

⁶¹ Moi, 1996, s. 78-79.

⁶² Björk, Ulrika, ”Kroppsligheten som villkor och begränsning”, *bang*, 2004:1, s. 50.

⁶³ Witt-Brattström, Ebba, ”Frigörelsens drottning svansade inte för tankens kung. Ebba Witt-Brattström om Simone de Beauvoir och kärleken” *Expressen*, 920703.

som Beauvoir själv bekräftade redan 1979 i en intervju: ”But from the moment you involve yourself fully in writing a novel, for example, or an essay, then you are involved as a woman, in the same way that you can’t deny your nationality – you are French, you are a man, you are a woman...all this passes into the writing”.⁶⁴

2.1 I mammas universum

Det finns varelser som lever hela sina liv i en infantil värld. Eftersom de hållits i ett tillstånd av underkastelse och okunnighet, så äger de inte några medel att krossa detta tak som är uppspänt över deras huvuden. Precis som barnet kan de utöva sin frihet, men endast inom det universum som byggts upp före och utan dem. Så är till exempel fallet med de slavar som ännu inte har blivit medvetna om sitt slaveri. [...] I många civilisationer är även kvinnorna i en sådan situation, då de inte kan annat än underkasta sig de lagar, gudar, seder och sanningar som männen skapat.⁶⁵

Så skriver Simone de Beauvoir i den filosofiska essän *För en tvetydighetens moral* 1947 – två år före publiceringen av *Det andra könet* – där hon argumenterar för att friheten är situationsbestämd och att många kvinnors möjligheter till frihet sker inom mycket begränsade ramar på grund av samhällsstrukturen. ”Ju mindre de ekonomiska och sociala omständigheterna tillåter en individ att påverka världen ju mer framträder världen för denne som given.”⁶⁶ I *Det andra könets* andra del är situationen som levd erfarenhet det genomgående begrepp med vilket Beauvoir beskriver vad en kvinna är. I den första delen analyserar hon de fakta och myter som skapats av det patriarkala samhället, som främst genom äktenskaps- och moderskapsinstitutionen bestämmer vad en kvinna är.

Simones mor, Françoise – som från tidig ålder och fram till giftermålet tillbringade mestadels av sin tid i kloster – uppfostrade Simone och systern Hélène utifrån samma fromhetsideal som hon själv växt upp med i en strängt katolsk familj i Verdun. Under de första 7-8 åren gjorde Simone allt hon kunde för att vara moderns jämlike i fromhet och dygd: ”hennes makt berodde till stor del på att vi stod varandra så nära”.⁶⁷

Deirdre Bair skriver i *Simone de Beauvoir. En biografi* att Simone under de första levnadsåren levde i en avskildhet som inte var normal för hennes ålder. Hon fick varken tala eller leka med andra barn om inte modern först hade kontrollerat att de tillhörde rätt klass.

⁶⁴ Jardine, Alice, ”Interview with Simone de Beauvoir”, *Signs*, 1979:5.

⁶⁵ Beauvoir, Simone, *För en tvetydighetens moral* (Göteborg, 1992), s. 44.

⁶⁶ Lundgren-Gothlin, s. 228.

⁶⁷ Beauvoir, 1979, s. 37.

Simone hade som de andra tre-åringarna i sin klass egna visitkort. De låg i hennes svarta sammetsväska, som hon bar ”precis som sin mamma”.⁶⁸ Den franska överklassens stil – som Simone i självbiografin tidigt uppfattar som skådespeleri och som avskilde dem från större delen av den franska samhällskroppen - dominerade både familjelivet och de övriga sociala sammanhangen hon befann sig i. Klasstillhörigheten bestämdes av en rad kriterier, däribland hur barnen uppfostrades och hur de giftes bort, vilket var viktigast av allt, så att deras livsstil kunde leva vidare.

I den första delen av självbiografin – de första elva åren av hennes liv – tror Simone att barnflickan Louise enbart existerar för att ta hand om henne och systemen. Modern däremot var inte lika fysiskt närvarande för den dagliga omvårdnaden. Ulla M. Holm urskiljer i *Modrande & praxis* två betydelser av moderskap: den sociala praktiken ”modrandet” och modersfunktionen ”mödrandet”. Med den distinktionen vill hon visa att moderskapet inte bara är en biologisk funktion, utan också är något som görs och att de båda inte nödvändigtvis sammanfaller i en och samma person eller i kvinnligt kön. ”Modranden förekommer i alla kända samhällen. De uppstår i mötet mellan vår socialt präglade djuriskhet och vår kontextbundna kulturalitet [...] De är traderade, traderande och oftast underkulturella sociala praktiker vilkas utövande garanteras och vilkas yttre struktur upprätthålls av trögföränderliga normerande institutioner.”⁶⁹ I den moderskapssituation där Simone lever sina första fem år är Françoise, den biologiska modern – mödraren – som burit på och fött henne. Tillsammans med barnflickan Louise delar Françoise i början av Simones liv på modrandet – den varaktiga relation som innebär att barnet får den omsorg och vård det behöver för att leva och utvecklas.

Guds lydigt spegelbild

Både Louise och Françoise var nödvändiga för den lilla flickan, men det är modern hon lyder blint. Minsta vink om missnöje från hennes sida gör att Simone undrar om hon har rätt att finnas till.⁷⁰ Så fort den lilla kan gå besöker hon och modern kyrkan, men då har hon redan visat flickan bilder av ”Jesusbarnet, den gode Guden, den heliga Jungfrun och änglarna”.⁷¹ Simones universum tar form och hennes tankar kring sig själv, andra och världen omkring tar gestalt i hennes inre utifrån denna symbolvärld, där hon ser på människorna utifrån det hon

⁶⁸ Bair, Deirdre, *Simone de Beauvoir. En biografi* (Stockholm, 1991), s. 23.

⁶⁹ Holm, s. 149.

⁷⁰ Beauvoir, 1979, s. 38.

⁷¹ *Ibid.*, s. 9.

bedömer som deras goda eller onda handlingar. Hon är övertygad om att det som sker på jorden står i förbindelse med det som sker i himlen.

Denna föreställningsvärld, som utgångspunkt för att tolka och fantisera om sig själv och världen, utvecklas och blir än mer manifest hos henne från 1913, då hon fem år gammal, börjar i flickskolan Désir. I mottagningsrummet upplyser föreståndarinnan högtidligt mor och dotter: ”Vi är inte lärarinnor utan uppfostrarinnor”.⁷² De tidigare utbrotten av raseri och vrede som varit ett av de sätt Simone hittills tillägnat sig världen får ge vika för uppfostran à la Désir. Där predikas att det beror på hennes snällhet och fromhet om Gud kommer att rädda Frankrike från kriget – ett påtagligt hot då hennes far, George har skickats till fronten. Dygden blir rättesnöret i livet: ”När skolans kaplan hade fått hand om mig blev jag en exemplarisk liten flicka”.⁷³ ”Jag hade definitivt förvandlats till ett snällt barn.”⁷⁴ Fromheten är det band som knyter Simone och modern närmare varandra och modern intar nu ”den främsta platsen i mitt liv”.⁷⁵ ”I varje ögonblick, ända ner i mitt hjärtas hemligaste djup var hon mitt vittne [...]”.⁷⁶ För Françoise, som nu hunnit fylla 26 år och som innan giftermålet med George tillbringat mestadels av sin tid hos nunnorna, blir den viktigaste uppgiften att vid sidan av skolan följa denna uppfostran slaviskt. Hon går helhjärtat in för och uppoffrar sig totalt, i enlighet med sin tro, för att Simone och systemen ska få den ”rätta uppfostran”. I den ingick att i kristen anda till varje pris utplåna det egna jaget genom stränghet, förnekelse, kontroll och censur. Stympning är ett ord Beauvoir själv använder för att beskriva situationen både i självbiografen och i *Det andra könet*.

”Kvinnans förslavande under arten”⁷⁷ skriver hon i sin stora essä om kvinnors villkor och valet av metafor – som hon hämtar från Hegels herre-slav dialektik – känns igen från det inledande citatet om att möjligheten till frihet är situationsbunden. När Simone de Beauvoir, 38 år och barnlös bestämmer sig för att skriva om fenomenet kvinna, vänder hon sig bland annat till bibeln för att få en förklaring. Hennes analys leder till att hon i *Det andra könet* klär av den kristna modersmyten och menar att den ”kristna ideologin bidrog inte så lite till förtrycket av kvinnan.”⁷⁸ Vidare beskrivs hur jungfru Maria både upphöjs och underkuvas för att passa den patriarkala världsbilden.⁷⁹ ”Man förvägrar Maria hennes ställning som hustru

⁷² Beauvoir, 1979, s. 20.

⁷³ Beauvoir, s. 27.

⁷⁴ Ibid., s. 29.

⁷⁵ Ibid., s. 28.

⁷⁶ Ibid., s. 37.

⁷⁷ Beauvoir, 2002, s. 71.

⁷⁸ Ibid., s. 133.

⁷⁹ Beauvoir, 2002, s. 225.

för att mer renodlat kunna upphöja henne som Kvinna-Moder. Hon kan dock endast bli förhårligad genom att acceptera den underordnade roll som anvisats henne: 'Jag är Herrens tjänarinna'.'⁸⁰ Det är moderssituationen som sådan, som "förslavar" kvinnan som moder och det är genom den rollen som kvinnor kommer att bli älskade och respekterade, menar hon. Med det metaforiska paret herre-slav som utgångspunkt skapar Beauvoir en symbolisk textvärld för moderskapet, där slavägaren/herren är synonym med det patriarkala värdesystem inom vilket moderskapet blir till. Kvinnan binds genom moderskap, under ett patriarkalt herravälde, till en begränsad och ofri existens som "tjänarinna".⁸¹

Vara naturlig och spela rollen

Den borgerliga familjen som växer fram under 1800-talet – och som Simone växer upp i – blir till en skapelseberättelse. Hela världen delas i tu. "Hemmet och familjen blir kvinnans värld. Det publika rummet – vetenskapen, politiken, affärlivet, gatan och kafeerna – blir mannens"⁸² skriver Sara Arrhenius i *En riktig kvinna. Om biologism och könsskillnad*. Beauvoir pekar i *Det andra könet* på att Rousseau redan på 1700-talet gör sig till tolk för borgerskapet och hänvisar kvinnan till maka och moderskap genom att hävda att "kvinnan, (som) skapats enkom för mannen".⁸³ Utifrån den bibliska anspelningen slår han fast att: "Kvinnans hela uppfostran bör vara anpassad till männen ... Kvinnan är skapad för att ge efter för mannen och uthärda hans orättvisor".⁸⁴

Redan som tre-åring krackelerar den kristna världsbilden för Simone när hon får veta att det lilla Jesusbarnet inte kommer ur skorstenen med julklappar. Med metaforer som "taskspelaren" och "åskådaren"⁸⁵ anspelar Beauvoir till teaterns lek med rollspel och masker, ett metaforiskt spår som hon utvecklar både i självbiografien och den tidigare essän om kvinnor. Det är också under de första åren som hon ofta misstänker "att de stora spelade komedi"⁸⁶ för att driva med henne. När hon senare efter flera år i Désirs flickskola börjar betrakta sina skolfröknar som "rätt löjligen bigotta fruntimmer"⁸⁷ återkommer teatermetaforerna i hennes prosa. Simone tycker sig i tonåren ha genomskådat att den värld (läs hemmet och flickskolan), där kvinnor har makten och står i centrum är en värld – som

⁸⁰ Beauvoir, 2002, s. 226.

⁸¹ Ibid., s. 142.

⁸² Arrhenius, Sara, *En riktig kvinna* (Stockholm, 1999), s. 41.

⁸³ Beauvoir, 2002, s. 155.

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Beauvoir, 1979, s. 19.

⁸⁶ Ibid., s. 13.

hon varit isolerad i – vid sidan av en annan värld där männen bestämmer. Både i självbiografin och *Det andra könet* använder hon metaforen fängelse för att beskriva kvinnornas värld.

Själv lever Beauvoir – vid tiden då idén till *Det andra könet* föds – i en begränsad värld. Hon har sedan länge bytt ut barndomshemmet och bor i ett rum på samma hotell som Sartre. Kring dem finns en ny ”familj”, dvs personer som de lever i gemenskap med. Det var först när hennes första roman *L'Invitée* kom ut som hon själv förstod det, enligt Bair. ”Men verkligheten drabbade henne på allvar när hon besökte andra familjers hem”⁸⁸ och hon befann sig plötsligt ”i en värld där folk brydde sig om sådant som hon aldrig hade ägnat en tanke eller också plånat ut ur medvetandet.”⁸⁹ Enligt Bair befann hon sig på behörigt avstånd från ett traditionellt familjeliv, men redan i de barnsliga lekarna i *En familjeflickas memoarer* tog hon avstånd från det traditionella familjelivet. ”Röda och skrynkliga spädbarn med grumliga ögon tråkade ut mig. När jag klädde ut mig till sjuksköterska så var det för att samla upp de sårade på slagfältet, men jag vårdade dem inte.”⁹⁰ När hon och systemen lekte familj var männen alltid ute på resor.

I livet går det till på annat sätt, det visste jag nog. En husmor har alltid en äkta man att dra på och är överhopad med tusen och ett ledsamma bestyr. När jag tänkte på min framtid föreföll mig ett dylikt slaveri så betungande att jag uppgav tanken på egna barn.⁹¹

Trots ett inre ifrågasättande inför kvinnors villkor fortsätter Simone under tonåren att spela rollen som den snälla flickan, samtidigt som hon till sin mors förtret i tysthet börjar göra uppror genom att inte längre anteciperar sin roll som blivande mor med barnuppfostran och hushållsarbete som främsta uppgifter. I *Det andra könet* skriver Beauvoir om den unga flickans situation; ”den självkontroll som kvinnan är intvingad i, och som för den ’väluppfostrade flickan’ blir en andra natur”.⁹² Den beskrivningen passar bra in på den unga Simones egen levda verklighet.

Att uppfylla sina plikter som mor och hustru kallar Adrienne Rich i *Av kvinna född. Moderskap som erfarenhet och institution* för det ”heliga kallet”, vilket innebär att kvinnor ska ”vara naturliga och spela rollen”. Citat hämtar hon från en kvinna som 1928 söker råd om

⁸⁷ Ibid., s. 116.

⁸⁸ Bair, s. 352.

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Beauvoir, 1979, s. 53-54.

⁹¹ Ibid., s. 54.

⁹² Beauvoir, 2002, s. 390.

preventivmedel för att ”iaktta en riktig hållning” som hustru. Rich menar att det institutionaliserade moderskapet och sexualiteten flyter ihop i citatet och att denna omöjliga motsättning är kvinnors lott. ”Det institutionaliserade moderskapet kräver av kvinnor ’modersinstinkt’ hellre än intelligens, självutplånande hellre än självuppfyllelse, relationer till andra hellre än uppbyggande av det egna jaget.”⁹³ Moderskapsinstitutionen är inte ”verkligheten”, men den har format kvinnors livsbetingelser. En institution som tar sig så universella uttryck måste ändå påverka kvinnors livsupplevelser och de har kanaliserats till att tjäna manliga intressen, hävdar Rich.⁹⁴ Toril Moi skriver att Beauvoir i *Det andra könet* slår fast att ”det mest avskyvärda med patriarkalisk ideologi är och förblir dess evinnerliga tjat om den ’eviga kvinnligheten’ ”,⁹⁵ i vilken moderskapet spelar en central roll.

Simone läser, efter moderns noggranna kontroll, från tidig ålder allt hon kommer över och tar starkt intryck, särskilt när hon, 15 år gammal, läser ”i en förbjuden Balzac om den sällsamma idyllen mellan en man och en panter”.⁹⁶ Hon uppfattar det som en synd, samtidigt som hon förstod att hon ”inte skulle kunna avstå från jordens fröjder”.⁹⁷ Tonåringen inser att hon inte längre är troende. ”Guds namn dolde bara en gyckelbild.” Det universum som hon fram till nu levtt i – med den uppoffrande kvinnorollen som matris – upphörde att existera för henne som en realitet och det var med stor lättnad hon erfor sig ”frigjord från barndom och kön”.⁹⁸

2.2 Existentiella utbrytningar

Att skingra hemlighetsmakeriet och säga sanningen är ett av de mål jag mest ihärdigt eftersträvat i mina böcker. Denna envishet har sin rot i min barndom, jag hatade det som min syster och jag kallade ’dumheten’: ett sätt att förkväva livet och dess glädjeämnen med fördomar, rutiner, svepskäl och meningslösa förbud. Jag ville slippa ifrån det där förtrycket och lovade mig själv att avslöja det. För att försvara mig mot det började jag tidigt stödja mig på det medvetande jag hade om min närvaro i världen, mysteriet med denna närvaro, dess uppkomst och dess på en gång självklara och förnekade självständighet, dess skandalösa framtida förintelse; redan som barn följdes jag av dessa idéer, och de intar en viktig plats i mina böcker.⁹⁹

⁹³ Rich, *Av kvinna född. Moderskap som erfarenhet och institution* (Stockholm, 1980), s. 36.

⁹⁴ Ibid.

⁹⁵ Moi, 1996, s. 253.

⁹⁶ Beauvoir, 1979, s. 131.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Ibid., s. 132.

⁹⁹ Beauvoir, 1994, s. 599

Så avslutar Beauvoir sitt självbiografiska projekt i fjärde boken om sitt liv. ”Dumheten” kunde vara ”ett likgiltigt utslungat: ’Man måste...man får inte...’ ”,¹⁰⁰ som under de första fyra levnadsåren får henne att känna sig förolämpad, förnekad och nedlåtande behandlad. Simone revolterar med våldsamma vredesutbrott och föräldrarna säger att hon är oanpasslig.

”I mammas universum” beskrivs förvandlingsprocessen till fromhet, pliktuppfyllelse och ett starkt beroende av modern, främst under åren i Désirs flickskola. Jag läser ”dumheten” som en metafor för de inskränkningar och lögner som vuxenvärldens krav och förväntningar utsätter flickan Simone för. I *Det andra könet* avslöjar Beauvoir ”hemlighetsmakeriet” bakom hur kvinnor blir till. Den unga flickans situation beskrivs som en uppfostringsrit inför hustru- och moderskap. Ur hennes existens-filosofiska perspektiv innebär det att kvinnor redan i tidig ålder förtrycks och förnekas självständighet, något som Simone tidigt i sitt liv var medveten om för egen del. Denna för henne på en gång självklara och samtidigt förnekade ”närvaro i världen” leder till att hon lever i en tvetydig livssituation, något som *Det andra könet* visar är kvinnors lott. Men det finns handlingar som går på tvärs mot föreskrivna situationer och relationer som bygger på ömsesidighet i stället för beroende.

Begränsningar och möjligheter

Redan i titeln *En familjeflickas memoarer* slår Beauvoir fast vilken situation den uppväxande Simone är sammanbunden med. Familj och flicka skrivs ihop och bildar konstruktionen familjeflicka. ”It is only in *Memoirs* that Beauvoir really creates a new persona through the recreation of the little girl she ones was, and only there that one has the sense of Beauvoir searching for an ’inner self’ in the person of that seemingly long-lost girl.”¹⁰¹ Det skriver Miranda Fricker i sin analys av Beauvoirs fyra självbiografiska böcker. Beauvoirs persona som familjeflickan Simone konstrueras till en rebellisk persona som gör motstånd mot det kvinnliga öde hon tio år tidigare skrivit fram i *Det andra könet*. Genom att lyfta fram vissa händelser omskapar Beauvoir sig själv i en narrativ form som familjeflicka, genom det raster som bland annat *Det andra könet* utgör i en situation av 50-årig levd erfarenhet.

”I min miljö ansågs det olämpligt att en flicka fortsatte med akademiska studier; ägna sig åt ett yrke, det var att bli deklasserad.”¹⁰² Men pappa George hade blivit ruinerad av kriget så han kunde inte ge döttrarna någon hemgift.

¹⁰⁰ Beauvoir, 1979, s. 11.

¹⁰¹ Fricker, Miranda, ”Life-story in Beauvoir’s memoirs”, *The Cambridge Companion to Simone de Beauvoir*, ed. Card, Claudia (Cambridge, 2003), s. 221.

¹⁰² Beauvoir, 1979, s. 167.

När han sade: 'Ni kommer inte att gifta er, små flickor, ni måste arbeta', så fanns det ett tonfall av bitterhet i rösten. Jag trodde att det var oss han beklagade, men ingalunda, det var sitt eget nederlag han läste in i vår strävsamma framtid. Ett orättvist öde hade dömt hans döttrar att bli deklasserade, det var det han protesterade mot.¹⁰³

Faderns ekonomiska benägenhet blir Simones möjlighet att fly situationen som hustru och mor. Men hennes studier och begåvning innebär oförenliga motsägelser: "Det är skada att Simone inte är pojke, annars skulle hon ha gått igenom Polytechnique!"¹⁰⁴ säger föräldrarna och fadern besväras över hennes begåvning. Det enda som kan uppväga detta är mycket stora framgångar, så dottern tar akademisk examen i tre ämnen och blir "ett slags allvetare, ett fenomen som låg utanför vanliga normer. Min levnadsbana skulle inte längre framstå som ett resultat av släktens deklassering utan berodde på den begåvning jag fått genom en sällsam ödets skickelse".¹⁰⁵

Så långt finns det tre nivåer i min personligt genealogiska läsning av Beauvoir och moderskap. Flickan Simone i självbiografen mellan 1908 och 1929, existensfilosofen Beauvoir som skriver om moderskapet som öde och situation i *Det andra könet* 1949 och Simone de Beauvoir som vid knappt 50 år skriver *En familjeflickas memoarer*. Dessa tre nivåer flätas samman och är utgångspunkten för uppsatsen. De utgör det Moi kallar Beauvoirs "yttrandeposition", dvs hennes personliga situation.

"I början av 1944 börjar Beauvoir vända sin energi och uppmärksamhet från "familjen" och Sartre mot sig själv och de skrifter som snart skulle göra henne internationellt berömd",¹⁰⁶ skriver Bair. Det var då hon "hade inlett den svåra och ofta plågsamma processen att göra sig kvitt den väluppfostrade flickans och den prydliga och korrekta lärarinnans skepnad".¹⁰⁷ Självutplånande och självförnekelse är centrala beståndsdelar i Simones uppfostran till en familjeflicka, som hon visserligen revolterar mot men samtidigt internaliserar och fortfarande tvingas kämpa mot vid 36 års ålder. Rich menar att patriarkatet ser samhället som hotat när "kvinnorna börjar välja sina livsvillkor. Det patriarkala samhället skulle inte kunna överleva utan moderskapet och heterosexualiteten i dess institutionaliserade former. Därför måste de betraktas som axiom, som 'naturliga' och får inte ifrågasättas".¹⁰⁸

Men att bryta sig loss från moderns påverkan låter sig inte göras så lätt. "I en enda gestalt symboliserar hon religionen, samhällsansvaret och nationalismen. Det institutionaliserade

¹⁰³ Beauvoir, 1979, s. 168.

¹⁰⁴ Ibid., s. 169.

¹⁰⁵ Ibid., s. 171.

¹⁰⁶ Bair, s. 356.

¹⁰⁷ Ibid., s. 357.

¹⁰⁸ Rich, s. 37.

moderskapet återupplivar och förnyar alla andra institutioner.”¹⁰⁹ Hos Beauvoir är ”den naturliga kvinnan” detsamma som myten om kvinnan och den påverkar kvinnans situation och har betydelse för hennes valmöjligheter; ”i varje tid och i varje enskilt fall beslutar samhälle och individ enligt sina behov. De projicerar ofta de institutioner och värden som de omfattar i de myter de tillämpar”¹¹⁰. I förordet till nyöversättningen av *Det andra könet* skriver Eva Gothlin att mystifikation är ett viktigt begrepp hos Beauvoir:

”Kvinnor är, liksom andra förtryckta grupper, utsatta för mystifikation, ideologier som förvränger verkligheten. Det vill säga att dimridåer har lagts över deras liv så att livets verkliga villkor döljs; kvinnans underordning presenteras till exempel som något biologiskt snarare än som något samhälleligt skapat.”¹¹¹ Begreppet riktar den moraliska udden mot samhällets ideologi och inte mot subjektet, menar Gothlin. Som ett exempel på hur mystifikation opererar när det gäller kvinnor skriver Beauvoir i kapitlet om myter att kvinnan är en uppfinning av männen: ”Men hon existerar också bortsett från deras uppfinning. Det är därför hon samtidigt är inkarnationen av deras dröm och dess misslyckande. Det finns inte en kvinnobild som inte genast ger upphov till sin motsats: Hon är Livet och Döden, Naturen och Förkonstlingen, Ljuset och Mörkret.”¹¹²

En familjeflickas memoarer slutar när hon, 21 år tagit sin agrégationsexamen i filosofi och hennes liv börjar ta form. Hon har träffat Sartre och visste att ”han aldrig någonsin skulle försvinna ur mitt liv”¹¹³. Samtidigt drabbar döden henne när hennes bästa väninna Zaza dör och Beauvoir sätter punkt för självbiografen med orden: ”Tillsammans hade vi kämpat mot det smutsiga öde som lurade oss och jag har länge tänkt att jag betalat min frihet med hennes död.”¹¹⁴

Zazas död

”Den dag jag gjorde mitt inträde i fyran – jag var då nära tio år – satt en ny flicka på taburetten bredvid min: en liten mörk flicka med kortklippt hår.”¹¹⁵ Så beskrivs det första intrycket av Zaza – en relation som upptar tre-fjärdedelar av självbiografen - som med sin livfullhet och sitt oberoende, besegrade Simone ”fast jag var slav under lagar, former och

¹⁰⁹ Rich, s. 39.

¹¹⁰ Beauvoir, 2002, s. 308-309.

¹¹¹ Ibid., s. 15.

¹¹² Ibid., s. 240.

¹¹³ Beauvoir, 1979, s. 336.

¹¹⁴ Ibid., s. 351.

¹¹⁵ Beauvoir, 1979, s. 86.

fördomar”.¹¹⁶ Zaza var på många sätt Simones motsats, men båda älskade böcker och studier. Simone upptäcker sitt eget ”högravande sätt”¹¹⁷, likt en tom roll utan personlighet, som uppfostran lärt henne. Till skillnad från Zaza, som har ”en personlighet flödande som en källa”¹¹⁸ av mognad, känslighet, bildning och konstnärliga talanger var ”jag en flitig skolflicka. Ett snällt barn och ingenting mera.”¹¹⁹ ”Jag behövde hennes närvaro”¹²⁰ och ”hon tycktes mig verkligare än jag själv.”¹²¹ Vänskapen med Zaza beskrivs till en början som en förälskelse. Simone dyrkar hennes frigjordhet på avstånd och det är tack vare den som hon får en förvisning: ”Konventioner, vanor och klicheer sprängdes plötsligt i bitar”¹²². Förhållandet med Zaza hjälper Simone att frigöra sig från ”de vuxna och se med egna ögon”.¹²³

När flickorna är 18 år tar Zazas mor ett hårdare grepp om hennes framtid. Medan Simone studerar filosofi – vilket betraktades med misstänksamhet av Zazas omgivning – säger Zazas mor nej till en akademisk examen för sin dotterns del och börjar i stället tala om äktenskap och huslighet. Zazas inre splittras av egna drömmar om studier och moderns krav. Hennes djupa fromhet och de religiösa värdena i familjen gör Simone orolig över att Zaza ska förneka sig själv; ”kanske skulle det sluta med att hon övergick till fienden”.¹²⁴ Simone säger varken till Zaza eller någon annan, att hon inte längre är troende: ”Jag vågade inte avlägsna mig alltför mycket från dem”.¹²⁵ Men hon iakttar hur Zaza alltmer börjar glida ifrån henne, dels genom ”hennes romantik”,¹²⁶ att hon likställde barnafödande med intellektuellt arbete och att hon hade ”lätt att spela sin mondäna roll”.¹²⁷ Själv känner sig Simone mer och mer utanför denna värld vars kvinnoroll hon vägrade anteciperera. För att kompensera detta utanförskap som det innebär att vilja bli författare och inte hustru och mor, beslutar Simone sig för att tycka om sig själv. Hon tror att studierna är hennes biljett till friheten, men hon känner sig fortfarande inlåst: ”mitt nya fängelse hade inget galler, jag kunde inte hitta någon väg ut”.¹²⁸ Under tiden pågår en kamp mellan Zaza och hennes mor. Dotterns kärlek till en

¹¹⁶ Beauvoir, 1979, s. 89.

¹¹⁷ Ibid., s. 88.

¹¹⁸ Ibid., s. 107.

¹¹⁹ Ibid., s. 113.

¹²⁰ Ibid., s. 90.

¹²¹ Ibid., s. 108.

¹²² Ibid., s. 90.

¹²³ Ibid., s. 147.

¹²⁴ Ibid., s. 279.

¹²⁵ Ibid., s. 306.

¹²⁶ Ibid., s. 242.

¹²⁷ Ibid., s. 170.

¹²⁸ Ibid., s. 167.

man gillas inte av modern, som skickar bort henne och samtidigt gör vad hon kan för att bryta kontakten mellan Zaza och Simone. Uppslukad av kärleksaffärens komplikationer blir Zaza mer och mer olycklig och sjuk. När modern till slut går med på giftermålet dör Zaza plötsligt mystiskt.

I självbiografin blir Zaza både en modell för frigörelse från bourgeoisins kvinnoroll och dess offer. Genom henne ser Simone sin egen fångenskap i en kvinnoroll hon inte önskar, samtidigt som familjen Beauvoirs ekonomiska situation gör det möjligt för henne att inte inneslutas av dess normerande praktik. Ursula Tidd menar att Beauvoirs detaljerade beskrivning av Zazas död i självbiografin beror på att den utgör en nyckelhändelse, för att hon ”implicates the bourgeoisie in Zaza’s death”.¹²⁹ Tidd menar att ironin blir en retorisk strategi för den borgerliga författaren som vill distansera sig från sin egen klass, vilken Beauvoir använder genomgående i *En familjeflickas memoarer*. Hon distanserar sig bl a från sina kvinnliga studiekamrater, som hon med undantag av Zaza uppfattar som ”outhärdligt tråkiga”¹³⁰. ”Jag fortsatte att gå beslutsamt framåt, jag utvecklades medan de för att anpassa sig i sin situation som för äktenskap lediga i stället började fördummas.”¹³¹ Genom att vara ironisk i självbiografin undviker Beauvoir att sammankopplas med borgerligheten i rädsla för att anses vara i maskopi med den, enligt Tidd. ”In the *Mémoires*, Beauvoir appears not to seek to remember or to recapture her past, but rather to record the event of her escape from the bourgeoisie and to indict her class.”¹³² Hon menar att Beauvoir i *En familjeflickas memoarer* konstruerar ett jag som bryter ner den borgerliga diskurs av kön, religion och sexualitet som hon blivit till inom.¹³³

Enligt Miranda Fricker handlar Zazas död mer om de speciella sociala förhållanden av borgerlig ofrihet och den hjälplöshet som både Simone och Zaza led av i solidaritet med varandra. ”Thus the loss of Zaza is both more personal and more political than any abstract shock of mortal.”¹³⁴ I *Det andra könet* skriver Beauvoir att ”ett väldigt socialt tryck påbjuder att hon (läs den unga flickan) ska finna en social position och ett rättfärdigande genom

¹²⁹ Tidd, Ursula, *Simone de Beauvoir. Gender and Testimony* (Cambridge, 1999), s. 113.

¹³⁰ Beauvoir, 1979, s. 166.

¹³¹ Ibid.

¹³² Tidd, s. 115-116.

¹³³ Ibid., s. 129.

¹³⁴ Fricker, Miranda, ”Life-story in Beauvoir’s memoirs”, *The Cambridge Companion to Simone de Beauvoir*, ed. Card, Claudia (Cambridge, 2003), s. 213-214.

äktenskapet”.¹³⁵ Beauvoir menar att det är anledningen till att ”hon har emellertid mycket svårare än den unge mannen att förverkliga sig som autonom individ”.¹³⁶

Genom studierna ges Simone en flyktmöjlighet från äktenskaps-, och moderskapsinstitutionen. Men hon kan inte fly från den situation som kroppen utgör för kvinnor, även om hon försöker i självbiografin. När hon analyserar kroppen som situation i *Det andra könet* framstår hon som misogyn, även om hon säger att hon beskriver kvinnors kroppsliga funktion och sociala villkor ur ett patriarkalt samhälls perspektiv. ”Den feminitet som Beauvoir avvisar besitter hennes egen kropp”, skriver Nina Björk i *Under det rosa täcket* och fortsätter ”det var enbart med den medvetna viljan hon kunde fly sin föreskrivna kvinnoroll”.¹³⁷ Frågan är om det som hon lämnar bakom sig ristat spår i kroppen. Spår som blir till blinda fläckar i Beauvoirs narrativa struktur i *En familjeflickas memoarer* och underordnat i essän om kvinnor.

2.3 Den nedtystade moderskroppen

En sked för mamma, en sked för mormor... Om du inte äter så blir du aldrig stor.” [...] Jag betraktade mammas länstol och tänkte: ”Jag kommer inte att kunna sitta i knät på henne längre.” Med ens existerade framtiden; den skulle göra mig till en annan som skulle säga jag och inte längre vara jag. Jag fick en förkänsla av hur jag undan för undan avväjdes, förnekade, avföll och dog gång på gång.¹³⁸

Ingen kropp existerade mindre för mig – existerade mer. Som barn hade jag älskat den, under min pubertet hade den oroat mig och ingivit mig motvilja; detta är ju det klassiska mönstret, och det dubbla intryck den alltjämt gjorde på mig fann jag därför naturligt; den var motbjudande och på samma gång helig, ett tabu.¹³⁹

Två beskrivningar av moderns kropp berättade ur den lilla flickans och den vuxna kvinnans perspektiv. Femtio år har gått emellan de två beskrivningarna, som kan läsas som en narrativ om födelse och död – existentiella skeenden inneslutna i och nära förbundna med moderskroppen.

Genom hela Beauvoirs produktion av texter finns ett dödstema, bland annat inskriven i relationen till Zaza . Åren mellan 1958 då *En familjeflickas memoarer* kommer ut och 1964

¹³⁵ Beauvoir, 2002, s. 429.

¹³⁶ Ibid., s. 428.

¹³⁷ Björk, Nina, *Under det rosa täcket* (Stockholm, 1996), s. 209.

¹³⁸ Beauvoir, 1979, s. 7.

då *Avled stilla* – berättelsen om moderns död – publiceras skriver hon förutom två delar till i sin självbiografi, även förord till *Djamila Boupacha* (1962) – historien om tortyren av en ung algerisk flicka som chockade den franska liberala opinionen – och *Oäktingen* (1964), en självbiografi av Violette Leduc. Två sinsemellan ojämförbara historier som har gemensamt att de handlar om att inte höra till, att vara bortstött och kränkt i sin existens – tillstånd som är centrala i den lilla Simones upplevelser av att växa upp och bli ett subjekt i självbiografien. I förordet till *Oäktingen* skriver Beauvoir hur Leducs barndoms martyrium och moderns svek är centrala i det nederlag i förhållande till omvärlden som tagit form av ett konstverk.¹⁴⁰

Martyrium och moderns svek är relevanta beskrivningar även för hennes egen barndomsskildring i *En familjeflickas memoarer*. När Simone får reda på hur barn blir till börjar hon sova dåligt, för hon kan inte tala med sin mor eftersom kroppen för henne är tabu. ”I mitt universum hade köttet ingen rätt att existera.”¹⁴¹ Hon är sexuellt uppväckt och doktorn säger att den oro hon känner har med utvecklingen att göra. ”Jag avskydde detta ord och den dunkla process som försigick i min kropp [...] den var mer brutal än behaglig.”¹⁴² Hon känner sig som ett offer, men undrade inte ”om andra små flickor genomgick samma martyrium”.¹⁴³

I *Det andra könet* beskrivs kvinnokroppens biologiska funktion och situation som orsaken till att kvinnor känner sig både främmande och som offer för sig själva. ”Kvinnor är anpassad för äggcellens behov snarare än för sina egna. Från puberteten till klimakteriet är hon scen för ett drama som utspelas inom henne utan att angå henne personligen”,¹⁴⁴ skriver hon jämför kvinnor och andra däggdjurs biologiska utgångspunkt. ”Det är genom moderskapet kvinnan fullbordar sitt fysiologiska öde, det är hennes ’naturliga’ kallelse eftersom hela hennes organism är inriktad mot artens fortbestånd.”¹⁴⁵ Så inleder hon beskrivningen av moderns situation, med reservationen att det mänskliga samhället aldrig är utelämnat åt naturen.

Julia Kristeva talar om barnets första identitetskras, vilken sker vid sex månaders ålder då det inser att det inte är ett med moderskroppen. Detta tillstånd av att varken vara subjekt eller objekt får barnet att känna tomhet, fasa, avsky och äckel inför vårdaren/modern – det befinner sig i en rörelse av bortstötning (abjekt).¹⁴⁶

¹³⁹ Beauvoir, Simone, *Avled stilla* (Stockholm, 2000), s. 20.

¹⁴⁰ Leduc, Violette, *Oäktingen* (Stockholm, 1969), s. 5-16.

¹⁴¹ Beauvoir, 1979, s. 56.

¹⁴² Ibid., s. 95.

¹⁴³ Ibid.

¹⁴⁴ Beauvoir, 2002, s. 62-63.

¹⁴⁵ Ibid., s. 577.

¹⁴⁶ Witt-Brattström, Ebba, ”Den främmande kvinnan – presentation av Julia Kristeva”, *Kvinnovetenskaplig Tidskrift*, 1984:2-3, s. 46-50.

Feministiska kritiker med ett gynocentriskt perspektiv menar att Beauvoir har en androcentrisk syn på kvinnokroppen och moderns situation. Det leder till att hon reproducerar patriarkala värden, vilka underordnar kvinnor utifrån biologiska förklaringsmodeller. Med hjälp av Kristevas teori om objektet framstår Beauvoirs syn på moderskroppen som det tabu, som hon själv utnämner det till i citatet ur *Avled stilla*. Hon beskriver den som naturlig och helig blandat med motvilja och icke-existens. Med samma ord som hon så avslöjande förklarar vara de motsägelsefulla byggstenar som den patriarkala ideologin grundas på när det gäller vad en kvinna är i *Det andra könet*, beskriver hon sin egen moders kropp i *Avled stilla*. Kan den gynocentriska kritiken av Beauvoirs syn på kvinnors biologiska funktion och situation hänga ihop med en blind fläck i hennes antropologi i essän om kvinnor? Förvandlas den i sin tur till objektala utsöndringar i självbiografin?

Bortom fallos

Jacques Lacans teori - som utgår från Freuds psykoanalytiska tänkande - menar att barnet föds en andra gång. Genom språket föds det in i den symboliska ordningen/"faderns lag", vilken är detsamma som samhället reglerat genom tecken, roller och ritualer. Detta sker när barnet börjar bli medvetet om att modern och det egna jaget är åtskilda (spegelstadiet) vid ett och ett halvt års ålder. Då vänder sig barnet till fadern – symboliserad av språket – och börjar tala. Men redan vid sex till åtta månaders ålder uppstår ett främlingskap i förhållande till modern (objektets uppkomst, enligt Kristeva).

I avsnittet om psykoanalysen i *Det andra könet* menar Beauvoir att: "Faderns makt är en social företeelse och Freud lyckades inte klargöra detta."¹⁴⁷ Hon gör ett resonemang om det värde psykoanalysen tillmäter penis. Hon kopplar det till subjektets tendens till alienation, vilket medför ett behov av att "söka sig själv i tingen" och som sådant utgör penis ett "alterego". Frånvaron av penis gör att den lilla flickan har svårt att bli medveten om sig själv, men detta är inte hennes öde, utan visar snarare att; "fallos får ett sånt värde därför att den symboliserar en suveränitet som förverkligas på andra områden. Om kvinnan lyckades förverkliga sig själv som subjekt skulle hon uppfinna motsvarigheter till fallosen; dockan, som förkroppsligar löftet om ett barn, kan bli en dyrbarare ägodel än en penis".¹⁴⁸

Kristevas tänkande, som förutsätter Lacans läsning av Freud, menar att objektet även är en subjektiv - och inte endast en social - nödvändighet för att upprätthålla den symboliska

¹⁴⁷ Beauvoir, 2002, s. 76.

¹⁴⁸ Ibid., s. 81.

ordningen i ett samhälle och hon pekar på hur religionens tabu och riter kring orenhet träder in för att besvärja subjektets skräck att uppslukas av symbiosen med modern. I hennes läsning av bibelns gamla testamente framgår ett förnekande av den alstrande och livgivande modern.¹⁴⁹ Hennes analys visar att de som vikt sitt liv åt abjektet upphör aldrig att ur ”djupet” av den andre, söka moders kroppens inuti. ”Ty vad har de annars för möjlighet att hålla sig kvar i den Andre när de har missat identifikationen med såväl modern som fadern?”¹⁵⁰ Abjektets plats i kulturen återfinns i litteraturen och ”genom att den alltså garnerar sig med och värjer sig mot fasans heliga och förbannade makt, är den kanske också snarare abjektets avlopp än ett yttersta motstånd mot det. En bearbetning, en avlastning och en urholkning av abjektionen genom Ordets [Verbe] Kris”.¹⁵¹

I självbiografen undrar Beauvoir över uppkomsten till sin vrede som barn – hur hon i revolt drev sig själv till att kräkas när hon tyckte sig bli utsatt för det ”våld som man inte kan ta på: orden”.¹⁵²

Överallt stötte jag på tvång, ingenstades såg jag det oavsliga. Mitt inne i den lag som tyngde mig med stenhård obeveklighet skyntade jag en svindlande frånvaro: det var i denna avgrund jag störtade mig med munnen förviden av skrik. Sprattlande klamrade jag mig fast vid golvet och spände hela min kropps tyngd mot den luftiga makt som tyranniserade mig; jag tvingade den att materialisera sig. [...] Jag löpte linan ut i nederlaget. Mina sparkar, tårarna, förintade samtidigt föremålet för min åtrå och de hinder som skilde mig från det, jag störtade ner i vanmaktens mörker; kvar fanns intet annat än min nakna existens och den exploderade i långdragna tjut.¹⁵³

Under moderns dödsprocess förvånar sig Beauvoir över att hon inte har någon kontroll över sin förtvivlan och att hon inte känner igen sig själv; ”någon annan grät inom mig”.¹⁵⁴ Trots att Beauvoir vanligtvis tänker på modern med likgiltighet, spelar hon ofta huvudrollen i hennes drömmar: ”hennes gestalt smälte ihop med Sartres”.¹⁵⁵

Ursula Tidd menar att Beauvoir redan i första delen av sitt självbiografiska projekt skapar plats för endast en ”frälsar-arkitekt” i sitt liv och det är Sartre och han övervinner alla rivaler och upprätthåller därmed den heterosexuella ordningen i textens funktion. Hon skapar honom som ”a mythological genius figure in her memoirs and also the result of her need to

¹⁴⁹ Kristeva, Julia, *Fasans makt. En essä om abjektionen* (Göteborg, 1991), s. 17-18.

¹⁵⁰ *Ibid.*, s. 79.

¹⁵¹ *Ibid.*, s. 236.

¹⁵² Beauvoir, 1979, s. 11.

¹⁵³ *Ibid.*, s. 12.

¹⁵⁴ Beauvoir, 2000, s. 33.

¹⁵⁵ *Ibid.*, s. 114.

disavow her erotic attachments with woman”.¹⁵⁶ Tidd poängterar att Beauvoir redan i sina romaner – av vilka de flesta kommer ut före självbiografin – har tagit död på den lesbiska Andra och ”acquired the habit of ’killing off’ the characters who were based on woman with whom she had been emotionally and/or sexually involved”.¹⁵⁷ Den symboliska ordningen strukturerar Beauvoirs självbiografiska text, där den lilla flickan – som knappast ser någon skillnad på moderns och Guds blick – genom abjektala rörelser genom hela boken störtar in i ett tomrum av ensamhet och förtvivlan, för att återfödas i ett nytt universum vid bokens slut, då hon 21 år gammal är övertygad om att hon aldrig kommer att skiljas ifrån Sartre. Men 1960, när Simone de Beauvoir är 52 år, träffar hon Sylie LeBon, en 18-årig studentska och de inleder en vänskap som varar livet ut. Samma år som Sartres dör manifesteras den genom att hon adopterar Sylvie. Till Deirdre Bair säger hon på 1980-talet: ”Man kan jämföra mina känslor för Sylvie med min vänskap med Zaza. Jag har saknat den hela livet. Efter hennes död har jag ofta längtat efter att ha ett intensivt, dagligt och totalt umgänge med en kvinna.”¹⁵⁸

Kontrollinstansen

En familjeflickas memoarer följer till sin narrativa form Beauvoirs existensfilosofiska credo ”man föds inte till kvinna, man blir det”. Den unga Simone blir ett kvinnligt subjekt genom att noggrant beskriva hur hon stegvis avvisar det borgerligt katolska uppfostringssystem – representerat av modern - som stänger in både henne och modern i moderskapsinstitutionen. Beauvoir berättar för Bair hur katolska kyrkan försåg modern med många handledningar och att Françoise visste exakt vad som förväntades av en katolsk mamma¹⁵⁹ – ett regelsystem som hon följde till punkt och pricka, enligt självbiografin. Trots att Simone i tolvårsåldern började dra sig undan sin mor alltmer, skyddade sig med tystnad och samtidigt inför modern låtsas att allt är som vanligt, misstänker modern henne för att inte dela de borgerligt katolska och fromma rättstänkande som modern försöker inpränta i henne.

I *Det andra könet* beskriver hon hur den lilla flickan ska bli hustru, mor och mormor, precis som sin egen mor och hur hela hennes öde står på spel i äktenskapet och moderskapet; ”i den stund hon börjar ana sin kropps hemligheter tycks den henne utsatt för ett fruktansvärt hot”.¹⁶⁰

¹⁵⁶ Tidd, s. 128.

¹⁵⁷ Tidd, s. 129.

¹⁵⁸ Bair, s. 637.

¹⁵⁹ Ibid., s. 41.

¹⁶⁰ Beauvoir, 2002, s. 355.

Enligt den kristna ideologin är kvinnans kropp samtidigt en förbannelse och utgör ”den mest fruktade av djävulens frestelser”.¹⁶¹

För Simone, som tidigt väljer bort moderskapet för egen del, innebär det att hon succesivt tränger bort den tidiga förbindelsen med moderskroppen. ”En kvinnokropp som omsluter en annan kvinnokropp, kan förr eller senare förnekas eller förkastas, upplevas som kvävande ägandeskap, fälla eller tabu, men i början var den hela världen”,¹⁶² skriver Rich. Hon menar att den institutionaliserade heterosexualiteten och det institutionaliserade moderskapet kräver att ”dessa första känslor av beroende, erotik och samhörighet” riktas mot män. I självbiografin blir det tydligt i samband med Zazas död, då Simone överför modellen för deras ömsesidiga vänskapsförhållande till sitt sätt att se på hennes och Sartres relation, som tar sin början 1929 och fortsätter till Sartres död 1980.

I de följande två delarna av självbiografin, skriver hon lika mycket om inte mer om Sartre än om sig själv och ”silade detaljerna i sitt liv genom hans filosofi, hans politiska aktivitet och resor”,¹⁶³ skriver Bair, som följer samma mönster och hänger upp sin biografi om Beauvoir kring relationen med Sartre. När Simone de Beauvoir 55 år avslutar tredje delen 1963 är hon upptagen av ålderdom och död, fantasin liksom kroppen har resignerat. ”Jag hållit mina löften. Men samtidigt som jag vänder mig om och fäster en klenroten blick på den godtrogna tonåringen, inser jag med bestörtning hur bedragen jag blivit.”¹⁶⁴

Är det den symboliska ordningens operationer i det individuella fallet Simone de Beauvoir som gör att hon i sin subjektiva situation som kvinna 1963 inte kan känna något annat än att hon blivit bedragen? Inser hon då – 25 år efter att *Det andra könet* publicerats och i begynnelsen av en nära vänskap med en kvinna – att hon precis som den lilla Simone i självbiografin återigen tvingats spela en roll som hon inte själv valt? Den här gången den underordnade kvinnans roll - hon som valde bort moderskapet men genom ”faderns lag” modrat Sartre och från deras första möte tills nu alltid sett honom som den viktigaste uppgiften i sitt liv.

Mariam Fraser skriver i ”*Identity without Selfhood. Simone de Beauvoir and Bisexuality*” att Beauvoir genom hela sin textproduktion raderar ut ett bisexuellt drag, som texten läcker. Då menar hon inte bisexualitet som en identitet vid sidan av heterosexualitet eller homosexualitet, utan de ”techniques of the self”¹⁶⁵ som subjektivitet skapas inom. Techniques

¹⁶¹ Beauvoir, 2002, s. 133.

¹⁶² Rich, s. 202.

¹⁶³ Bair, s. 585.

¹⁶⁴ Beauvoir, Simone, *Världens gång* (Stockholm, 1989), s. 480.

¹⁶⁵ Fraser, Mariam, *Identity without Selfhood. Simone de Beauvoir and Bisexuality* (Cambridge, 1999), s. 2.

of the self är ett begrepp som Fraser hämtar från Michel Foucaults tidiga arbeten om personlighet och identitet där han ”describes the processes by which the self is disciplined and regulated, subject to and of techniques of individualisation and normalisation”.¹⁶⁶ Utifrån den processen ser Fraser att Beauvoirs individualitetskonstruktion utesluter bisexualitet.¹⁶⁷

2.4 I Sartres universum

Varför gråter Simone de Beauvoir, frågar Nina Björk i *Under det rosa täcket*, utifrån ett citat av Beauvoir: ”Av en eller annan anledning har jag tillbringat halva mitt liv i tårar.” Björk svarar att tårarna beror på att Beauvoir inte passar in, för att hon ”försöker leva som om kön inte fanns, [...] som en kvinna gråter i patriarkatet”.

Att inte leva efter den föreskrivna kvinnlighet som en biologisk kvinnokropp föds till är Beauvoirs projekt. Hennes tårar är patriarkatets ackompanjemang till en sådan upprorrets stämma – ett ackompanjemang som ljuder mitt i Beauvoirs egen röst.¹⁶⁸

För Björk är det självklart att en kvinna som väljer ett intellektuellt liv utan barn och äktenskap drabbas hårdare än en man som gör samma val - lika självklart som att Sartre ”tjänade” på förhållandet med Beauvoir. ”Eller betyder Simones tårar bara att vi lever i en värld där kvinnor inte kan vilja detsamma som män utan att betala ett högre pris?”¹⁶⁹

I *En familjeflickas memoarer* tar barnet, flickan och den unga Simone spjörn mot kvinnligheten som den är föreskriven i det universum där hon föds. Med hjälp av strategierna vrede, tystnad och aktivitet – olika beroende av situation – försöker hon genom hela självbiografin bryta sig ur detta förutbestämda ”skådespeleri” vars kvinnoroll, som mor och hustru, hon vägrar internalisera i sin subjektivitet. Hela hennes självbiografiska projekt visar hur denna subjektivitet blir till inom – för kvinnor – begränsade ramar. När Simone de Beauvoir – på grund av familjens ekonomiska situation – får tillåtelse att studera förvandlas hon i den symboliska ordningen till det onämnbare och får av fadern höra: ”Simone har ett manligt intellekt. Simone är en man.”¹⁷⁰ Toril Moi har i *Simone de Beauvoir. Hur man skapar en kvinnlig intellektuell* visat hur utbildningssituationen och mötet med Sartre – som

¹⁶⁶ Fraser, s. 165.

¹⁶⁷ Ibid., s. 164.

¹⁶⁸ Björk, 1996, s. 229-230.

¹⁶⁹ Ibid., s. 230.

¹⁷⁰ Beauvoir, 1979, s. 116.

Beauvoir noggrant beskriver i självbiografin - har avgörande betydelse för hennes intellektuella tillblivelse. Vid 21 års ålder kommer Simone efter en tre timmar lång filosofisk diskussion med Sartre fram till: ”Jag är inte längre säker på vad jag tänker, inte ens på att jag tänker”.¹⁷¹

Trots att Simone säger nej till både moderskap och äktenskap med Sartre för att skapa sig själv inom ett intellektuellt universum, visar det sig – redan när hon står på tröskeln till det – att hon kommer att tvingas spela en ”kvinno-roll” även där, en roll som påfallande liknar moderskapets. Adrienne Rich talar om att moderskapets- och heterosexuallitetens institutioner skapar de förhållningssätt och omständigheter utifrån vilka kvinnor gör sina val eller undertrycker dem. Jag ser institutionerna som ett uttryck för hur den symboliska ordningen konstituerar mänskligt liv. Enligt Rich har institutionerna skapats av män, vilket innebär att de ”inte nödvändigtvis kastat ljus över kvinnors verkliga liv”.¹⁷² Men de påverkar kvinnor på djupet, ”t om språket vi använder för att beskriva dem”.¹⁷³

Ordningen

I *Det andra könet* beskriver Beauvoir hur modern vill ”integrera flickan i kvinnovärlden” och att hon ”anser som regel att det är säkrast att göra henne till ’en riktig kvinna’, eftersom detta är det enklaste sättet för henne att bli accepterad i samhället”.¹⁷⁴ Kvinnovärlden, enligt Beauvoir, består förutom modern av andra små flickor och kvinnliga lärare. Uppfostran, likväl som läsning och lekar – all aktivitet utgör en förberedelse inför ”hennes öde” som hustru och mor. ”Kort sagt, man inbjuder henne att bli som sina äldre medsystrar, en tjänarinna och en idol.”¹⁷⁵ Rich hävdar att moderskapet som institutionellt utövande är ”förvärvat först genom en intensiv fysisk och psykisk rit, sedan genom att lära sig omvårdnad som inte är en instinktiv kunskap”.¹⁷⁶ Både Beauvoir och Rich talar om ett habituerat mentalt tillstånd, vilket enligt Ulla Holm; ”är det sätt på vilka vi lärt oss föra oss och förmedla vår identitet genom våra kroppar”.¹⁷⁷ Habitus förvärvas primärt i imitation och är en ”omedveten och oreflekterad härmning”.¹⁷⁸ ”Man föds in i en livsform och till dess speciella praktiker”.¹⁷⁹

¹⁷¹ Ibid., s. 335.

¹⁷² Rich, s. 36.

¹⁷³ Ibid.

¹⁷⁴ Beauvoir, 2002, s. 337.

¹⁷⁵ Ibid., s. 338.

¹⁷⁶ Rich, s. 10.

¹⁷⁷ Holm, s. 198.

¹⁷⁸ Ibid.

¹⁷⁹ Ibid.

Rich och Holm liknar ”denna livsform” eller ”institution” vid förvärvet av ett modersmål; ”man får det till synes utan regler och utan alternativ att kontrastera emot”,¹⁸⁰ skriver Holm. Eva Lundgren-Gothlin menar att Beauvoir övertar vissa androcentriska värderingar i sin syn på kvinnor, bland annat när det gäller fakta om ”natur” inom den tidens biologiska vetenskap.¹⁸¹ Men Beauvoirs situationsbegrepp, gör att teorin som hon för fram inte bara är antiessentialistisk och socialkonstruktivistisk, utan även kontextualistisk, kanhända även narrativistisk.¹⁸² Jag ser androcentrism som en ideologi och ett kognitivt system som föder vissa värderingar. Gayle Rubin talar i det sammanhanget om ett kön/gendersystem – ett tvångssystem vilket innebär kännbara sociala sanktioner - som ordnar så att biologiskt kön förvandlas till produkter av mänsklig aktivitet.¹⁸³

Modrande är en social praktik av omsorg om en annan människa – en relation mellan ett jag och ett du. Men när det gäller moderskap – i vår kultur – förvandlas en social praktik till ett normativt fenomen, vilket gör att mödra (graviditet och föda) och modra sammanfaller, enligt Holm.¹⁸⁴

Simones mor, Françoise är framför allt uppfostraren och i självbiografien beskrivs hon inte som någon speciellt omsorgsfull mamma. En flicka som fått bristande modersomsorg, men samtidigt förnekar det, ”kanske tillbringar hela sitt liv med att bevisa sin styrka genom att ge ’modersomsorg’ åt andra”,¹⁸⁵ enligt Rich, som påpekar att det institutionaliserade moderskapet återupplivas och förnyas i heterosexualitetens institution.¹⁸⁶

När Simone i 20-årsåldern möter Sartre svarade han ”exakt mot vad jag önskat mig vid femton år: han var dubbelgångaren, hos vilken jag återfann alla mina manier, upphettade till vitglödgd frenesi. Med honom skulle jag alltid kunna dela allting”.¹⁸⁷ Simone tar därmed steget över den heterosexuella ordningens tröskel, vilken enligt Rich tjänar patriarkatet på samma sätt som moderskapsinstitutionen. Förhållandet med Sartre skildras ingående och upptar de flesta av Bairs drygt 800 sidors biografi om Beauvoir. Hennes ”modrabesläktade aktiviteter”¹⁸⁸ i relationen med honom beskrivs noggrant och följer moderskapets institutionella ordning – som Rich förklarar den.

¹⁸⁰ Holm, s. 199.

¹⁸¹ Beauvoir, 2002, s. 11.

¹⁸² Holm, s. 44.

¹⁸³ Ibid., s. 73.

¹⁸⁴ Ibid., s. 163.

¹⁸⁵ Rich, s. 226.

¹⁸⁶ Ibid., s. 39.

¹⁸⁷ Beauvoir, 1979, s. 336.

¹⁸⁸ Holm, s. 159: Modrabesläktade aktiviteter utförs idealtypiskt av var och en som vårdar, befrämjar, omsörjer, ansvarar för och bryr sig om en annan unik mänsklig varelse [...] De som brukar åta sig dessa besläktade aktiviteter är ofta tränade för paradigmiskt modrande.

De subversiva utbrytningsförsök från den normativa ordningen - genom vänskapen och kärleken som finns inskriven i relationen med Zaza – i *En familjeflickas memoarer*, dödas inte bara bokstavligt i och med Zazas död. Möjligheten till en annan ordning än den heterosexuella, som Beauvoir skriver in i första delen av sitt självbiografiska projekt, dödas även i den narrativa strukturen av självbiografien i samma stund som Sartre gör entré i Beauvoirs liv. Jo-Ann Pilardi menar i *Simone de Beauvoir Writing the Self* att Beauvoir i sitt självbiografiska verk på sammanlagt 2200 sidor skapar sig själv genom en narrativ kronologi av vissa avgörande händelser. I *En familjeflickas memoarer* är den avgörande händelsen när Zaza dör och hon träffar Sartre.¹⁸⁹ I förordet till *De bästa åren* – andra delen i självbiografien – skriver Beauvoir att hon när hon började sitt självbiografiska projekt vid 50 års ålder ”lånade mitt medvetande åt det barn, den unga flicka som blivit kvar längst borta i förgångens tid och som försvunnit med den.”¹⁹⁰

Permanent outsider

När Simone i slutet av självbiografins första del möter Sartre har hon sedan länge klart för sig att hon vill bli en intellektuell kvinna. I och med det valet gör hon avsteg från det kvinnoblivande som ”mammans universum” representerar och som Zaza blir ett offer för. Samtidigt: ”När hon var nitton år och såg äktenskapet som lösningen på alla sina problem var hon inte särskilt olik otaliga andra kvinnor i många olika samhällen och kulturer”¹⁹¹, skriver Bair. Hon har ännu inte funnit sin plats i det intellektuella universum hon strävar emot, men hon känner sig upprymd inför det nya liv bortom ”mammans universum” som hon ser framför sig. På samma gång är Simone delaktig i hur Zaza strider för sin lycka med en man – en strid som slutar med hennes mystiska död. Under denna livsperiod växer hennes avsky mot katolicismen, men de ”sexuella tabuföreställningarna levde kvar”.¹⁹² När hon kommer tillbaka till Ecole Normale efter påsklovet känner hon sig väl tillrätta bland kamraterna, utom med en grupp med tre män – Sartre är en av dem – som hon till en början är helt utestängd från. Hon får kontakt med Herbaud – en i ”klanen”¹⁹³ – som ömsom ignorerer henne och ömsom söker hennes sällskap. Hans antiklerikala och antireligiösa hållning gör att ”jag hade ett intryck av att finna mig själv i mötet med Herbaud: han visade mig på min framtid”.¹⁹⁴

¹⁸⁹ Pilardi, Jo-Ann, *Simone de Beauvoir Writing the Self. Philosophy Becomes Autobiography* (Westport, 1999), s. 43.

¹⁹⁰ Beauvoir, *De bästa åren* (Stockholm, 1984), s. 7.

¹⁹¹ Bair, s. 127.

¹⁹² Beauvoir, 1979, s. 300.

¹⁹³ Ibid., s. 323.

¹⁹⁴ Beauvoir, 1979, s. 306.

Sakta närmar sig Beauvoir mötet med Sartre, som stegvis trappas upp – i den narrativa formen – i en allt större beundran genom de sista 50 sidorna. På de föregående 300 sidorna upplever Simone sig själv som ett undantag av målmedvetenhet och idogt studerande. En självuppfattning som inför Sartre snabbt förvandlas till att hon ser sig själv – i jämförelse med honom - som försagd och ljum i sin iver efter kunskap och skrivande.¹⁹⁵ ”Det var första gången i mitt liv som jag kände mig intellektuellt dominerad av någon annan.”¹⁹⁶ Simone blir 20 år gammal inbjuden och accepterad av klanen och hon uppfattar sin lilla värld som trång ”vid sidan av detta svallande universum”,¹⁹⁷ som Sartre blir för henne när han godkänner henne och säger: ”Från och med nu tar jag hand om er”.¹⁹⁸ Sartres dominans skulle hålla i sig livet ut visar det sig i Bairs biografi och det är i hans universum hon skapar sig själv som intellektuell kvinna – den roll hon valt åt sig själv och som den unga Simone står inför när Beauvoir avslutar *En familjeflickas memoarer*.

Pilardi pekar - som Tidd - på att Beauvoir distanserar sig från sig själv i den första delen av självbiografen genom en ironisk berättartyp, vilket inte minst titeln indikerar: ”This is not *The Autobiography of (or Memoirs of) Simone de Beauvoir*, but of ’une jeune fille’, a (young) girl.”¹⁹⁹ Ur det perspektivet blir *En familjeflickas memoarer* en pendang till den androcentrism som första delen i *Det andra könet* bygger på. ”When she distanced herself from essentialism in *The Second Sex*, she also therefore, distanced herself from her childhood.”²⁰⁰ Men det finns en fråga kring den frihet som intellektuell kvinna, som hon strävar emot och själv påpekar i *En familjeflickas memoarer*. Genom att inte sätta punkt efter den första delens väldiga kamp, flykt och seger över de myter och stereotypa idéer som hon föds in i, försöker Beauvoir svara på hur den friheten blir verklighet.²⁰¹ De följande tre delarna i självbiografen blir därmed en existentiell motsvarighet till ”Den levda erfarenheten” i *Det andra könet*.

När Beauvoir 1946 börjar sitt arbete med *Det andra könet* har hon levt nästan halva sitt liv i Sartres universum. Redan efter två år med honom överväldigas hon av ”hur tomt hennes liv var”²⁰² när de inte var tillsammans. ”Han var hennes mentor som styrde hennes intellektuella liv.”²⁰³ Bair beskriver inlevelsefullt i sin biografi hur Beauvoir alltid under deras 50 år

¹⁹⁵ Beauvoir, 1979, s. 332.

¹⁹⁶ Ibid., s. 335.

¹⁹⁷ Ibid., s. 331.

¹⁹⁸ Ibid., s. 330.

¹⁹⁹ Pilardi, s. 49.

²⁰⁰ Ibid., s. 65.

²⁰¹ Beauvoir, 1984, s. 7-8.

²⁰² Bair, s. 203.

²⁰³ Ibid.

tillsammans låter Sartres behov gå före sina egna. För mig finns det en överensstämmelse mellan barndomens ihopblandning av moderns och Guds blick och den genidyrkan hon senare i livet ägnar åt Sartre och hans idévärld. Simone byter utgångspunkt för sin existens, men formas likafullt i någon annans universum. Den habituering och uppfostran hon fått inom det patriarkala moderskapsuniversum och som hon genom hela *En familjeflickas memoarer* gör uppror emot visar sig i förhållande till Sartre gå igen genom den heterosexuella institutionen, som Rich påpekar. Det märks i alla de roller som Beauvoir spelar i deras relation. Hon är allt från barnsköterska²⁰⁴, sjuksköterska²⁰⁵, livvakt, buffert och ledare,²⁰⁶ enligt Bair. Inför Beauvoir framstår Sartre – i biografien – som en person som ”behöver hjälp”, ”skydd inför omvärlden” och som det är omöjligt att lämna.

Friska vuxna, liksom barn, känner behov av omsorg i många situationer, enligt Holm. ”Vi upplever oss ha rätt till omsorg. Det betyder att det (i upplevelsen) måste finnas någon annan som har *skyldighet* eller *ansvar* att beakta den rätten.”²⁰⁷ Hon tror att kvinnor även kan ”använda män som medel för att modra”²⁰⁸ och förklarar att: ”De enda nödvändiga sociala praktiker heterosexuellt könskärleksbehov kan resultera i är former av modrande och/eller husmodrande.”²⁰⁹ Men det finns problem med kärleksomsorgens givande och tagande inom den heterosexuella institutionen. I ett patriarkalt strukturerat samhälle råder en motsättning mellan dessa kärlekens två dimensioner, enligt Anna Jonasdottir. ”Konflikten ’löses’ så att bägge parter anser att män har rätt att ta för sig [...] medan kvinnor ger av sitt ombryende. Givaren binds i en ojämlik relation till en ständig tagare/mottagare.”²¹⁰

För Beauvoir blev Sartre räddningen undan det stereotypa kvinnoliv som hon tog avstånd från under sin uppväxt. Men flykten ledde rakt in i ett liv som gör att hon gång på gång upprepar: ”Jag kan inte tala om mig själv utan att nämna Sartre”²¹¹. Självbiografins fortsättning – efter *En familjeflickas memoarer* – speglar detta faktum ”där Beauvoir skildrar de flesta av händelserna i sitt vuxenliv genom att analysera Sartres”.²¹² Bair menar även att Beauvoirs upptagenhet vid döden från 1960-talet och framåt handlar om Sartre. ”Hon var rädd att förlora Sartres ord lika mycket som hans fysiska skepnad.”²¹³ Bairs biografi visar hur

²⁰⁴ Bair, s. 265.

²⁰⁵ Ibid., s. 592.

²⁰⁶ Ibid., s. 594.

²⁰⁷ Holm, s. 171.

²⁰⁸ Ibid., s. 165.

²⁰⁹ Ibid.

²¹⁰ Holm, s. 164.

²¹¹ Bair, s. 643.

²¹² Ibid.

²¹³ Ibid., s. 677.

Beauvoir i över 30 år var Sartres skarpaste kritiker. Hon läste allt han bad henne om för att kunna diskutera hans idévärld med honom – andras texter och hans manuskript – och ibland skrev hon även artiklar som han satte sitt namn under. Hennes eget intellektuella universum står alltid i nära förbindelse eller är underordnat hans; ”jag är honom stort tack skyldig för allt han har gjort för mig i mer än tjugo år. Jag skulle hellre dö än lämna Sartre”²¹⁴. Utifrån hennes egna ord är det inte svårt att se att hon gjort sig beroende av Sartres ord för sin egen existens.

Men denna roll som Sartres klanglåda, förtrogna och allt-i-allo hotas samtidigt från 1960-talet och framåt av en annan roll, enligt Bair. ”Överallt började hon nämligen bli eftersökt av kvinnor.”²¹⁵

2.5 Vision om frihet

I både självbiografien och Bairs biografi är Sartres betydelse för Simone de Beauvoir otvetydig. Författaren Nelson Algren – som Beauvoir hade en flerårig kärlekshistoria med – skrev i en recension av Beauvoirs självbiografi om pakten med Sartre att hon ”envist blåste upp en tillfällig kärlek som varit död i tjugo år till en passion av klassiska mått.”²¹⁶ Vid 57 års ålder har många av hennes relationer ändrat karaktär, utom förhållandet med Sartre, ”som alltid varit konstant och som utgjorde det viktigaste inslaget i hennes identitet”.²¹⁷ Bair hävdar att Beauvoir 1965 envisas med att visa upp bilden av paret Sartre-Beauvoir inför världen. Hur kommer det sig att författaren till *Det andra könet* – där hon avslutningvis skriver om kvinnors frigörelse – i sitt eget liv är så bunden till en man?

Toril Moi menar att Beauvoir 1948 ”skriver på tröskeln till den nya världen: att den fria kvinnan håller på att födas betyder att Simone de Beauvoir själv inte är en fri kvinna” och att hon är ”snärjd i den smärtsamma konflikten mellan det gamla och det nya, mellan patriarkatets idé om det feminina och kvinnans frihet”.²¹⁸ Nina Björk är inne på samma tankespår i *Under det rosa täcket*:

²¹⁴ Bair, s. 495.

²¹⁵ Ibid.

²¹⁶ Ibid., 595.

²¹⁷ Ibid., s. 621.

²¹⁸ Moi, Toril, ”Det andra könet måste befrias”, *Dagens Nyheter*, 040825.

Kanske försökte Beauvoir verkligen leva sitt liv som om hennes drömda framtid redan var hennes samtid. I detta misslyckades hon i så fall; Beauvoir var tvungen att leva med och slåss mot den kvinna hon ofrånkomligen hade *blivit*, formats till i en kultur dränkt i ett tänkande där motsättningen mellan män och kvinnor, mellan manligt och kvinnligt, är central.²¹⁹

Eva Lundgren-Gothlin pekar i sina studier i *Det andra könet* på att Beauvoir redan i den filosofiska essän *För en tvetydighetens moral* tar upp okunnigheten som en anledning till att inte ens i tanken göra uppror mot en begränsande situation. Lundgren-Gothlin menar att för Beauvoir påverkas människans självmedvetande av hennes situation och ”det är inte i alla situationer människan har medel till att se klart. Beauvoir säger att förtryckarna ofta söker hindra de förtryckta från att göra uppror genom att kamouflera förtrycket som en ’naturlig situation’, något gudagivet”.²²⁰ I *Det andra könet* vidareutvecklar hon sedan situationens betydelse och beskriver hur den förtrycker kvinnor. Hennes väg ur förtrycket går via upproret eller som hon beskriver det i den föregående essän att: ”det bara är genom att revoltera som den förtryckte kan förverkliga sig positivt om inte situationen öppnar några möjligheter”.²²¹

Både innehållet och Bair själv får kritik när hennes biografi om Simone de Beauvoir kommer på svenska 1992. Ebba Witt-Brattström anser att ”den lätt enfaldiga amerikanskan”²²² ställer närgångna frågor och Toril Moi ser omfattningen av ”personligt och sexuellt skvaller”²²³ som störande. Samtidigt visar biografien att ”Beauvoirs begåvning var dialektisk, vilket alls inte är ovanligt för kvinnliga intellektuella. Det innebär att hon faktiskt använde sig av Sartre som en mall att mäta sig mot”, enligt Witt-Brattström. En beskrivning som är lika giltig för hela hennes självbiografiska projekt. Men hon avslutar *Det andra könet* med att förebåda den nya kvinnans födelse. Med hjälp av sitt filosofiska projekt – som börjar med *Pyrrhus et Cinéas*, 1944 via *För en tvetydighetens moral*, 1947- fullbordar hon i *Det andra könets* sista del, 1949 en ontologi, vid sidan av Sartres enligt Lundgren-Gothlin m fl, där subjektet blir till i mellanmänniska relationer som grundas i ömsesidigt erkännande. En ontologi som möjliggör det modrande som Ulla M. Holm beskriver – som inte låser praxis till kvinnors biologi utan handlar om det som görs i relationer mellan människor.

²¹⁹ Björk, 1996, s. 200-201.

²²⁰ Lundgren-Gothlin, s. 228.

²²¹ Ibid., s. 229.

²²² Witt-Brattström, 920703

²²³ Moi, Toril, ”Kravlost nöje. Skvallrig biografi över Simone de Beauvoir”, *Dagens Nyheter*, 920102

Social revolt

I *En familjeflickas memoarer* skildras en i familjens stereotypa könsordning habituerad flickas uppväxt och hur hon flyr från detta traditionella kvinnoliv genom studier. Genom dem finner hon en mening med livet bortom de förslavande situationerna, moderskap och äktenskap. Studierna för henne i stället ”emot en definitiv frigörelse”²²⁴ och blir en metafor för friheten, genom vilken hon träder in i ”ett samfund som jag här såg i reducerad form och där alla andra som frågade efter sanningen kommunicerade genom tid och rum”.²²⁵ Känslan av hemmets instängdhet – som är återkommande i beskrivningarna från familjelivet - förbyts mot en öppen och utsträckt verklighet.

I *Det andra könets* visionära avslutning beskriver Beauvoir den oberoende kvinnans situation – hon som arbetar utanför hemmet – och hur hon inte kan ”undkomma den traditionella kvinnovärlden”.²²⁶

Hur mycket hon engagerar sig i sitt yrke och hur hängiven hon är beror på hennes levnadsvillkor som helhet. Ty när hon närmar sig sitt vuxna liv har hon inte samma förflutna bakom sig som en pojke; samhället betraktar henne inte på samma sätt och världen framträder i ett annat perspektiv för henne. Att vara kvinna innebär idag speciella problem för en självständig mänsklig varelse.²²⁷

Beauvoir beskriver paradoxen hos den oberoende kvinnan, genom att exemplifiera hur oberoendet strider mot den kvinnlighet av självuppgivelse och självutplåning som hon uppfostrats till och som naturliggjorts genom årtusenden. Denna inbyggda motsägelse ingår i varje oberoende kvinnas situation och hennes kamp mot friheten består i att överskrida den begränsning som myten om ”den riktiga kvinnan” stänger in henne i. Men det finns ”en kvinnlig funktion som det idag är nästan omöjligt att anta i full frihet och det är moderskapet”.²²⁸ Enligt Beauvoir klyvs den oberoende kvinnan mellan sina yrkesmässiga intressen och sin biologiska möjlighet att bli mor. Att offra sig själv genom graviditet, födande och omsorg om barn och man är den lögn som hela flickans uppfostran går ut på:

Hela samhället – med början i hennes respekterade föräldrar – ljuger när det förhärligar det höga värdet i den självuppgivande kärleken, i att ge sig själv, och när det döljer för henne att varken älskaren, den äkta mannen eller barnen är beredda att uthärda denna övermäktiga börda.²²⁹

²²⁴ Beauvoir, 1979, s. 275.

²²⁵ Ibid.

²²⁶ Beauvoir, 2002, s. 790.

²²⁷ Ibid., s. 791.

²²⁸ Beauvoir, 2002, s. 805.

²²⁹ Ibid., s. 830.

Den oberoende kvinnan gör uppror mot den bestämning som skiljer den uppväxande flickan från den uppväxande pojken – en ”avgrund” som ”skapats på ett planlagt sätt ända från deras tidiga barndom”.²³⁰ Beauvoirs vision är att barnet i stället för att växa upp i en manlig värld ska uppleva världen som androgyn där ”modern på samma sätt som fadern åtog sig det materiella och moraliska ansvaret”.²³¹ En uppfattning som delas av den franska sociologen Christine Delphy i en intervju i *Kvinnovetenskaplig Tidskrift* 2003 om *Det andra könets* radikalitet. I likhet med Beauvoir ser hon familjen och äktenskapet som förtryckande institutioner för kvinnor, där den senare ingår i ett komplicerat samspel med många andra institutioner. Hon tror att det kan förändras: ”Det är inte äktenskapet eller familjen i sig som är skadliga, det är deras nuvarande form.”²³²

Ömsesidiga erkännanden

För att förstå fiendskapen mellan män och kvinnor i *Det andra könet* måste den läsas i ljuset av Simone de Beauvoirs tidiga verk om etik, speciellt *För en tvetydighetens moral*, enligt Karen Vintges. I den beskrivs en etik som kopplar ihop frihet med attityd i stället för allmänna moraliska regler. Attityden innebär att hela tiden förhålla sig som ett fritt subjekt i världen och inte leva genom andra. Det betyder att: ”Men should give up their desire to *be* and accept their contingency so they no longer need woman as their mirroring object. Women should no longer choose the safety of a supposed object status, insofar as they did so”.²³³ Ett fritt subjekt förutsätter andras frihet, vilket får till följd att ”we endorse not only our own freedom but also the freedom of others”.²³⁴

Kristana Arp har i *The Bonds of Freedom*, en studie i Beauvoirs existentiellistiska etik urskilt tre frihetsbegrepp; den ontologiska friheten som är kopplad till den fria viljan, den konkreta friheten som har med makt att göra och den moraliska friheten som har med vårt samspel med andra att göra.²³⁵ Både Arp och Vintges menar att utvecklingen av det etiska temat är genomgående i Beauvoirs skönlitterära, självbiografiska och filosofiska verk. Enligt Vintges sammanfaller det till ”an art of living, a personal style, that could inspire other women to imagine what life as an active and creative woman could be like. She thus practiced the very idea *The second Sex* develops – that women should create new values and cultural

²³⁰ Beauvoir, 2002, s. 834.

²³¹ Ibid.

²³² Delphy, Christine, Rodgers, Catherine, ”Det andra könet var inte tillräckligt radikal, *Kvinnovetenskaplig Tidskrift*, 2000:3, s. 90.

²³³ Vintges, Karen, ”Simone de Beauvoir: A Feminist Thinker of Our Times”, *Hypatia*, 1999:4, s. 135

²³⁴ *ibid.*, s. 138.

meanings”.²³⁶ Det etiska temat i Beauvoirs verk visar en annan mall, än den manliga, enligt Vintges och Arp. Den mallens konkreta ontologi sammanfaller med födelsen av den fria kvinnan som Beauvoir ser fram emot i slutet av *Det andra könet* och den oberoende kvinnan är ett steg på väg mot henne.

Den fria kvinnan är en situation som kvinnan själv måste erövra, enligt Beauvoir.²³⁷ För *Moi* är Beauvoir ”i bästa fall en ’oberoende’ kvinna”²³⁸. I Bairs biografi framstår det som hon till stor del skapar sig själv utifrån Sartre som mall. I *Det andra könet* skriver Beauvoir att den nya kvinnans födelse kräver att kvinnan genom att börja existera för sin egen skull lämnar ”den funktion som dubbelgångare och förmedlerska som skänkt henne en privilegierad plats i mannens universum”.²³⁹

Att hon existerar för-sig innebär inte att hon inte *också* kommer att fortsätta existera för honom: om de ömsesidigt erkänner varandra som subjekt förblir emellertid var och en en *andre* för den andre.²⁴⁰

Julie K. Ward skriver att Beauvoir från början i sin dagbok beskriver sig själv som ”waiting impatiently for the day when there will be no longer *the other* nor *me*, but only and definitively *us*”²⁴¹. I *Det andra könet* är en sådan ömsesidig relation av vänskap och samhörighet mellan könen möjlig först när ”det slaveri som den ena halvan av mänskligheten lever i har avskaffats”.²⁴² Rich menar – enligt Holm – att utan patriarkal kontroll skulle även modrandet frigöras från sin förslavande verksamhet.²⁴³ Kvinnors återtagande av sina kroppar kommer att medföra väsentliga förändringar för det mänskliga samhället, enligt henne.

I en sådan värld kommer kvinnor att verkligen skapa nytt liv och föda fram inte bara barn (om och allteftersom vi önskar) utan också de visioner och det tänkande som är nödvändigt för att underhålla, trösta och ändra på den mänskliga existensen – en ny relation till universum. Sexualitet, politik, intelligens, makt, moderskap, arbete, samvaro, intimitet kommer att frambringa ny mening: själva tänkandet kommer att omvandlas. Det är där vi måste börja.²⁴⁴

²³⁵ Arp, Kristana, *The Bonds of Freedom. Simone de Beauvoirs’ s Existential Ethics* (Illionois, 2001), s. 150-151.

²³⁶ Vintges, s. 141.

²³⁷ Beauvoir, 2002, s. 823.

²³⁸ *Moi*, 040825.

²³⁹ Beauvoir, 2002, s. 838.

²⁴⁰ *Ibid.*, s. 839.

²⁴¹ Ward, Julie K., ”Reciprocity and Friendship in Beauvoir’s Thought”, *Hypatia*, 1999:4, s. 40.

²⁴² Beauvoir, 2002, s. 839.

²⁴³ Holm, s. 150.

²⁴⁴ Rich, s. 266

3. Sammanfattning

I centrum för den här undersökningen står subjektet Simone de Beauvoir och hur hon skapar sin teori om moderskap. Med hjälp av personlig genealogi – en metod skapad av Toril Moi – har jag tagit avstamp i Beauvoirs självbiografiska *En familjeflickas memoarer* och läst den med och mot den existensfilosofiska essän om kvinnor, *Det andra könet*.

Genealogin försöker förstå begrepp som tillblivelse eller produktion och den personliga genealogin ser subjektet – personen – som ett decentrerat nätverk av olika diskurser, enligt Moi. För att förstå Beauvoirs moderskapssyn har jag närmat mig hennes filosofi - vilken hon bygger sin essä om kvinnors villkor på - och läst den med och mot feministfilosofen Ulla M. Holms och radikalfeministen Adrienne Richs teorier om modrande respektive moderskapsinstitution.

I Beauvoirs övriga verk har jag även funnit nycklar till det patriarkala moderskap hon skriver fram i *Det andra könet*. Ett moderskap som hon i sitt individuella liv tar avstånd från och skapar sig själv genom när hon tio år efter essän om kvinnor publicerar den första delen i sin självbiografi. Men med hjälp av Julia Kristevas teori om abjektet visar det sig att Beauvoirs flykt från det hon kallar kvinnans slaveri under moderskapet, har ristat spår i hennes egen kropp. Dessutom visar texten om hennes liv – i självbiografien och biografien om henne - att det inte räckte att tacka nej till äktenskap och att själv bli mor för att komma undan den kvinnoroll, som hon försökte skapa sig bortom.

4. Slutord

När jag började läsa in mig på Simone de Beauvoir inför den här uppsatsen möttes jag av två reaktioner från två kvinnliga bibliotekarier, ”Men hon levde ju inte som hon lärde” och ”Den där hemska människan, vem trodde hon att hon var egentligen?” När jag sätter punkt för min uppsats pågår en debatt om hennes nedvärderande syn på andra kvinnliga konstnärer i *Det andra könet* i *Dagens Nyheter*. Åsa Moberg – en av de tre översättarna till nyöversättningen 2002 av *Det andra könet* - talar om att Beauvoir ”tycks ha haft en blind fläck”²⁴⁵ när det gäller patriarkatets makt inom konstvärlden och den litterära världen och att hon på grund av denna inte kan värdera andra kvinnors konstnärliga verk efter förtjänst och nämner Virginia Woolf, som ett exempel. Litteraturprofessorn Christina Sjöblad

²⁴⁵ Moberg, Åsa, ”Simone och sanningen”, *Dagens Nyheter*, 040807

förebrår i sitt inlägg Beauvoir för att hon inte ger en rättvisande bild av 1800-tals konstnären Marie Bashkirsheff.²⁴⁶

Jag tycker mig i samtliga reaktioner tolka en besvikelse över att Simone de Beauvoir, som med övertygelse skrev sin essä om kvinnor 1949, inte blir det levande exempel på en kvinna som i liv och text lyckas leva utanför det patriarkala system som kvinnor är hänvisade till. När Eva Moberg 1964 intervjuar Simone de Beauvoir beskriver hon de olika vågor av kritik som hon blivit utsatt för på grund av *Det andra könet*. En del riktar in sig på hennes person med beskrivningar som ”förgrämd, en stackars frigid varelses verk, en hämndaktion av en kvinna som misslyckats som könsvarelse, som inte fått bli mor och som innerst inne ville vara man”²⁴⁷. Andra förnekade att det existerade någon underordning av kvinnor och högern och kyrkan avskydde boken.²⁴⁸

Att ”avgenealogisera” Simone de Beauvoir och/eller endast sätta fokus på hennes person – att inte utgå från den situation som hon själv levde – gör henne orättvisa och riskerar att receptionen av hennes verk krymper ihop till att se det hon inte gjorde och på grund av nya upptäckter inom forskningen koncentrera sig på det hon misslyckades med. Jag menar inte att kritiken av Beauvoir inte är befogad – det visar även den här uppsatsen att den är – men invändningarna kan leda vidare om de samtidigt inriktar sig på varför hon gjorde som hon gjorde. Den rika produktion av texter av och om Beauvoir som finns kan vara en källa till en förståelse av vilka uttryck androcentrismen tar sig i den situation som var hennes individuella kvinnoliv. Men den kan också – genom att analysera hennes situation - ställa frågor om androcentrismen som villkor i kvinnors liv och avslöja blinda fläckar/omedvetna stråk i hur kvinnor blir kvinnor.

²⁴⁶ Sjöblad, Christina, ”Sin egen hjältinna”, *Dagens Nyheter*, 040816

²⁴⁷ Moberg, Eva, *Så vitt jag förstår...* (Stockholm, 1966), s. 112

²⁴⁸ *Ibid.*, s. 113

Källor

- Arp, Kristana, *The Bonds of Freedom. Simone de Beauvoir's Existentialist Ethics* (Illinois, 2001)
- Arrhenius, Sara, *En riktig kvinna. Om biologism och könsskillnad* (Stockholm, 1999)
- Bair, Deirdre, *Simone de Beauvoir, En biografi* (Stockholm, 1991)
- de Beauvoir, Simone, *En familjeflickas memoarer* (Stockholm, 1979)
- de Beauvoir, Simone, *De bästa åren* (Stockholm, 1984)
- de Beauvoir, Simone, *Världen öppnas* (Stockholm, 1986)
- de Beauvoir, Simone, *Världens gång* (Stockholm, 1989)
- de Beauvoir, Simone, *För en tvetydighetens moral* (Göteborg, 1992)
- de Beauvoir, Simone, *Allt som allt* (Stockholm, 1994)
- de Beauvoir, Simone, *Avled stilla* (Stockholm, 2000)
- de Beauvoir, Simone, *Det andra könet* (Stockholm, 2002)
- Björk, Nina, *Under det rosa täcket* (Stockholm, 1996)
- Fraser, Mariam, *Identity without Selfhood. Simone de Beauvoir and Bisexuality* (Cambridge, 1999)
- Fricker, Miranda, "Life-story in Beauvoir's memoirs", *The Cambridge Companion to Simone de Beauvoir*, ed. Card, Claudia (Cambridge, 2003)
- Holm, Ulla M., *Modrande & praxis* (diss., Göteborg 1993)
- Kristeva, Julia, *Fasans mak. En essä om abjektionen* (Göteborg, 1991)
- Leduc, Violette, *Oäktingen* (Stockholm, 1969)
- Lundgren-Gothlin, Eva, *Kön och Existens. Studier i Simone de Beauvoirs Le Deuxième Sexe* (Göteborg, 1991)
- Moberg, Eva, *Så vitt jag förstår...* (Stockholm, 1966)
- Moi, Toril, *Simone de Beauvoir. Hur man skapar en kvinnlig intellektuell* (Stockholm, 1996)
- Pilardi, Jo-Ann, *Simone de Beauvoir Writing the Self. Philosophy Becomes Autobiography* (Westport, 1999)
- Rich, Adrienne, *Av kvinna född. Moderskap som erfarenhet och institution* (Stockholm, 1980)
- Robert, Rigmor, Uvnäs-Moberg, Kerstin, *HON & HAN Födda olika* (Stockholm, 1994)
- Stenius, Yrsa, *Makten och kvinnligheten* (Stockholm, 1999)
- Tidd, Ursula, *Simone de Beauvoir. Gender and Testimony* (Cambridge, 1999)
- Tong, Rosemarie, *Feminist Thought* (London, 1998)

Artiklar

- Björk, Nina, "Den fria kvinnan är ännu inte född", *Dagens Nyheter*, 020506
- Björk, Ulrika, "Kroppsligheten som villkor och begränsning", *Bang*, 2004:1
- Delphy, Christine, Rodgers, Catherine, "Det andra könet var inte tillräckligt radikal", *Kvinnovetenskaplig Tidskrift*, 2000:3
- Goldman, Anita, "Simone i det öde landet. ANITA GOLDMAN läser Det andra könet – trettio år efteråt", *Aftonbladet*, 020506
- Jardine, Alice, "Interview with Simone de Beauvoir", *Signs*, 1979:5
- Moberg, Åsa, "Simone och sanningen", *Dagens Nyheter*, 040821
- Moi, Toril, "Kravlöst nöje. Skvallrig biografi över Simone de Beauvoir", *Dagens Nyheter*, 920102
- Moi, Toril, "Vad är en kvinna?", *Res Publica*, 1997:1-2
- Moi, Toril, "Det andra könet måste befrias", *Dagens Nyheter*, 040825
- Schottenius, Maria, "Simone och ekona. Det andra könet framträder äntligen i helfigur på svenska", *Expressen/GT*, 020512
- Sjöblad, Christina, "Sin egen hjältinna", *Dagens Nyheter*, 040816
- Svensson, Gert, "Födda: Två föräldrar", *Dagens Nyheter*, 031204
- Vintges, Karen, "Simone de Beauvoir: A Feminist Thinker of our Time", *Hypatia*, 1999:4
- Ward, Julie K., "Reciprocity and Friendship in Beauvoir's Thought", *Hypatia*, 1999:4
- Witt-Brattström, Ebba, "Den främmande kvinnan – presentation av Julia Kristeva", *Kvinnovetenskaplig Tidskrift*, 1984:2-3, s. 46-55
- Witt-Brattström, Ebba, "Frigörelsens drottning svansade inte för tankens Kung. Ebba Witt-Brattström om Simone de Beauvoir och kärleken", *Expressen*, 920703